

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO
N U T A R I M A S

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS PROGRAMOS

2012 m. gruodžio 13 d. Nr. XII-51
Vilnius

Lietuvos Respublikos Seimas, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 67 straipsnio 7 punktu, 92 straipsnio 5 dalimi ir apsvarstęs Lietuvos Respublikos Vyriausybės programą, n u t a r i a:

1 straipsnis.

Pritarti Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko Algirdo BUTKEVIČIAUS pateiktai Lietuvos Respublikos Vyriausybės programai (pridedama).

2 straipsnis.

Nutarimas įsigalioja nuo priėmimo.

SEIMO PIRMININKAS

VYDAS GEDVILAS

ŠEŠIOLIKTOSIOS VYRIAUSYBĖS 2012–2016 METŲ PROGRAMA

I. SVARBIAUSIOS MŪSŲ VERTYBĖS

1. Iškovota Nepriklausomybė turi užtikrinti Lietuvos žmonėms geresnį gyvenimą ne kur nors svetur, o čia, mūsų istorinėje Tėvynėje. Tik šis matas atspindi, kaip efektyviai dirba Lietuvos Respublikos Vyriausybė (toliau – Vyriausybė), kuriai Lietuvos piliečių išrinktų tautos atstovų valia buvo suteiktas pasitikėjimas. Todėl mūsų Vyriausybės pagrindinis siekis – **eiti gerovės valstybės kūrimo keliu**, kad Lietuvos žmonės jaustųsi orūs, saugūs ir laimingi. To siekdami imsime ne revoliucijų, o tvirtų ir ilgalaikių sprendimų, įvertindami tai, kas buvo atlikta, ir taisydami tai, ką būtina pakeisti. Tokią atsakomybę mums suteikė Lietuvos žmonės.

2. **Darbas yra pagrindinė vertybė ir gerovės šaltinis**, todėl visokeriopai remsime darbo vietų kūrimą, kvalifikacijos kėlimą ir persikvalifikavimą, švietimą ir mokymąsi visą gyvenimą, kad būtų pasiektas kuo didesnis gyventojų užimtumas. Kryptinga užimtumo didinimo politika yra esminė kovos su ekonomikos krize sąlyga. Esamų darbo vietų išsaugojimas ir būtinas naujų darbo vietų kūrimas yra esminė nedarbo mažinimo ir pragaištingos emigracijos sustabdymo sąlyga. Pramonės, smulkiojo ir vidutinio verslo, žemės ūkio, paslaugų, mokslo ir inovacijų, viešajame sektoriuose – visur bus kuriamos darbo vietos.

3. **Solidarumu ir socialiniu teisingumu grindžiamas socialinis dialogas** yra būtinybė, niekas negali būti pamirštas. Darbuotojai ir darbdaviai dialogo pagrindu turi rasti sutarimą, kad ekonomika greičiau atsigauntų, o jos augimo rezultatais vėl visi galėtų naudotis. Remsime profesines sąjungas, gebančias vertinti realias valstybės ir visuomenės galimybes, deramai atstovauti darbuotojams. Svarbu diegti lanksčias darbo formas ir plėtoti paslaugas, kurios mažintų darbingo amžiaus žmonių (ypač moterų) riziką iškristi iš darbo rinkos dėl vaikų ar kitų globos reikalingų asmenų priežiūros.

4. **Solidarumas** – kai ekonomikos krizės sunkumais dalijamės visi, jie nėra perkeliami tikrai ant paprastų žmonių pečių, o ekonomikos augimo metu gyvenimo pagerėjimo kokybe iš tiesų naudojasi visi visuomenės nariai, ne tik stipresnieji.

5. **Kūrybiškumo skatinimas** gali užtikrinti valstybės pažangą. Lietuva turi tapti kūrybinės ir žinių visuomenės valstybe. Todėl mums ypač svarbi **švietimo ir mokslo sritis, inovacijos ir jų pagrindu kuriamos technologijos**.

6. **Lygios visų Lietuvos žmonių galimybės, lygių teisių užtikrinimas** ir kova su bet kokios formos diskriminacija yra valstybės pareiga ir būtina sąlyga kuriant gerovės valstybę. Kiekvienas asmuo yra vertingas, todėl jis turi jaustis visavertis mūsų visuomenės narys, kad ir kokios jis būtų lyties, amžiaus, neįgalumo, tautybės ir lytinės orientacijos.

7. **Žmogaus asmens neliečiamybė, orumo apsauga**, draudimas kankinti, žaloti, žeminti kitą žmogų yra vieni iš pamatinių konstitucinių principų.

8. **Atsakingas verslas, įmonių socialinė atsakomybė** – esminė darnios plėtros sąlyga. Socialinės atsakomybės įgyvendinimą turi užtikrinti sklandžiai ir efektyviai veikianti teisėsaugos sistema, užkertanti kelią korupcijai ir su ja susijusiems padariniams.

9. **Tinkama, visiems prieinama sveikatos apsaugos sistema, sauganti didžiausią vertybę – žmogų**, yra modernios ir atsakingos valstybės požymis ir garbės reikalas. Net ir ekonomikos sunkmečiu negalima taupyti sveikatos apsaugos sąskaita. Susirgimų profilaktika, išankstinis ligų diagnozavimas ir tinkamai organizuota visuomenės sveikatinimo veikla padeda žmonėms įveikti ligas ir sveikatos sutrikimus.

10. **Lietuvos kultūros plėtojimas, kultūros paveldo išsaugojimas**, lietuvių kalbos puoselejimas yra valstybės atsakomybė savo piliečiams ir pasaulio bendruomenei. Lietuvos kultūrinė veikla ir jos sukurti produktai turi būti prieinami visiems, neatsižvelgiant į pajamas

ir tautybę. Lietuvoje esanti kultūrinė ir meninė įvairovė, jos apsauga, integracija į ją ir gyventojų, susitelkusių į bendruomenes pagal gyvenamąją vietą, tautybę ar kitus kriterijus, sąveika turi tapti stipriąja šiuolaikinės visuomenės kūrybiškumo ugdymo savybe.

11. Visuomenėje turi būti ugdoma **pagarbos Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir įstatymams kultūra**. Teisingumo principas turi persmelkti visų teisėsaugos institucijų veiklą. Visuomenė, puoselėdama teisinės valstybės principus, teisingai reikalauja iš teisėsaugos organų ir teisminės valdžios aukštų moralinių standartų vykdant teisingumą. Teisminės valdžios atvirumas ir efektyvumas – esminė teisinės valstybės buvimo sąlyga.

II. PAVELDIMOS PADĖTIES LIETUVOJE APŽVALGA

12. Prieš konservatoriams ir liberalams 2008 m. pabaigoje ateinant į valdžią, šalies ekonomika aštuonerius metus nepertraukiamai augo. Nuo 2004 m. sparčiai didėjo realusis darbo užmokestis ir pensijos, 2008 m. viduryje beveik visi, kas norėjo, turėjo darbo. Lietuvos skola užsieniui 2008 m. pabaigoje buvo viena iš mažiausių tarp Europos Sąjungos (toliau – ES) valstybių narių.

13. 2008 m. viduryje konservatoriai savo rinkimų į Lietuvos Respublikos Seimą (toliau – Seimas) programoje teigė, kad skatins ekonomikos augimą, masiškai renovuos pastatus, kad pensijas didins ne lėčiau negu kyla kainos, kad gerins medikų, pedagogų, mokslo ir kultūros darbuotojų darbo ir gyvenimo sąlygas. Žadėta, kad, gyvenimo lygiui Lietuvoje išaugus, neliks emigracijos problemos. Tačiau to neįvyko.

14. Pagrindiniai rinkimų įsipareigojimai buvo paminti jau pirmą naujosios Vyriausybės darbo mėnesį ir iki šiandien nepradėti įgyvendinti:

14.1. vietoj ekonomikos skatinimo – šalies piliečių ir partnerių užsienyje gąsdinimas ir mokesčių didinimas;

14.2. vietoj darbo, remiantis mokslininkų rekomendacijomis ir viešai diskutuojant, – skubūs, tarptautine patirtimi ir skaičiavimais nepagrįsti, konstruktyvius pasiūlymus ignoruojantys sprendimai;

14.3. vietoj realių darbų – kalbėjimas apie priešus šalies viduje ir užsienyje.

15. 2008 m. gruodžio mėn. paskubomis įvykdyta mokesčių reforma supriešino visuomenę ir buvo nevykęs atsakas į pasaulinės ekonomikos krizės iššūkius. Dėl penkioliktosios Vyriausybės negebėjimo rasti sprendimus reaguojant į pasaulinius ir regioninius iššūkius šalies bendrasis vidaus produktas 2009 m. krito net 14,8 proc. 2009 m. nebuvo pasinaudota nei didžiųjų valstybių (Jungtinių Amerikos Valstijų (toliau – JAV), Jungtinės Karalystės, Vokietijos) investicijų į infrastruktūrą ir nacionalinius gamintojus palaikomojo vartojimo skatinimo patirtimi, nei kaimynų (Latvijos, Lenkijos), sugebėjusių sunkmečiu santykinai nebrangiai pasiskolinti iš tarptautinių organizacijų, patirtimi. 2012 m. Lietuvos gamybos mastas yra 5 proc. mažesnis negu 2008 m., prekybos – mažesnis negu 2006 m., o statybos darbų – nesiekia net 2005 m. lygio.

16. Beatodairiškas skolinimasis nedarant tinkamų investicijų prislėgė Lietuvos ateities kartas. Valstybės skola dabar siekia 46 mlrd. Lt, palyginti su 2008 m. buvusia 17 mlrd. Lt skola, ji 2013 m. išaugs beveik trigubai. Palūkanoms už paimtas paskolas teks išleisti jau beveik 3 mlrd. Lt.

17. Nuo 2008 m. pabaigos darbo vietų sparčiai mažėjo, augo nedarbas. 2008 m. III ketvirtį nedirbo 5,9 proc. darbingų gyventojų, o 2010 m. šis rodiklis pasiekė net 18,3 proc. (2010 m. bedarbių skaičius pasiekė 300 tūkst.). 2012 m. viduryje pagal pagrindinius rodiklius (nedarbo lygis, jaunimo nedarbo lygis, ilgalaikio nedarbo lygis) darbo rinkos būklė buvo prastesnė negu bet kuriuo 2005–2008 m. laikotarpiu.

18. Per 2009–2011 m. Lietuvos gyventojų skaičius dėl migracijos sumažėjo 130 tūkst. 2011 m. iš šalies emigravo 54,3 tūkst. gyventojų, beveik pusė jų (44 proc.) – 20–29 metų. Šie milžiniški praradimai lėmė, kad Lietuvos gyventojų skaičius 2012 m. pabaigoje nebesiekia 3 mln.

19. Nuo 2009 m. pradžios realusis darbo užmokestis mažėjo. Darbo užmokestis šiek tiek išaugo 2011 m., bet kainos didėjo sparčiau negu darbo užmokestis, gyventojų perkamoji galia smuko. 2012 m. iš algos galima įsigyti 12 proc. mažiau prekių negu 2008 m.

20. 2009 m. buvo sujaukta atlyginimų ir socialinių išmokų mokėjimo sistema, o 2010 m. buvo sumažintos pensijos. Nė viena kaimyninė valstybė tokių priemonių nesiėmė. Sumažėję atlyginimas ir pensijos, sumažintos socialinės išmokos padidino skurdą. Skurdžiai gyvena jau kas trečias Lietuvos gyventojas (vaikų – net 35,5 proc.).

21. Prasti žemės ūkio rezultatai. Galvijų ir paukščių skaičiaus mažėjimas rodo bendrą žemės ūkio tendenciją – nyksta smulkūs ūkiai, o stambieji nekompensuoja atsiradusio sumažėjimo. Pieno perdirbėjai yra priversti įsivežti žaliavą iš kitų valstybių. Nors pasėlių plotas ėmė nežymiai didėti, tačiau nedirbamos žemės tebėra apie 0,5 mln. ha.

22. Buvusi Vyriausybė nesugebėjo efektyviai valdyti ūkio sektorių, teikiančių socialines paslaugas. Milžiniškos lėšos švietimo sistemos reformos propagandai nepaneigia fakto, kad padėtis bendrojo ugdymo srityje yra bloga. Mokinio krepšelis trukdo savivaldybėms racionaliai disponuoti švietimo lėšomis, skirti jas pakraščių mokykloms finansuoti, optimaliam tinklui išsaugoti. Mokyklų problemas aštrina nepagrįsti reikalavimai skaidyti mokyklas. Aukštojo mokslo „reforma“ pavertė mokslą sunkiai prieinamu. Tarptautinių agentūrų duomenimis, mokestis už mokslą Lietuvoje yra didesnis negu daugelyje ES valstybių narių. Buvo užsimota panaikinti Lietuvos Respublikos Konstitucijos garantuotą aukštųjų mokyklų autonomiją.

23. Buvusi Vyriausybė žadėjo pažaboti korupciją ir sumažinti šešėlinę ekonomiką. 2011 m. valstybės biudžetą valdantieji planavo padidinti 1 mlrd. Lt, ištraukdami šias lėšas iš „šešėlio“. Tačiau to nenutiko. Naujaisiu 2011 m. korupcijos indekse Lietuvos vertinimas sumažėjo iki 4,8 balo (to paties lygio, koks buvo 2002 m.).

24. Užsienio politika prarado ambicijas, turėtas iki 2008 m. Ypač pablogėjo santykiai su Lenkija. Dėl nevykusių eksperimentų su naujuoju Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu lenkų tautinė mažuma ėmė jaustis diskriminuojama. Atšalo santykiai su Šiaurės šalimis. Nebuvo nė vieno aukšto rango Rusijos atstovo vizito į Lietuvą. Santykiai su Rusija yra palaikomi tik žemesniu lygiu. Vangiai plėtojami santykiai ir su Vokietija.

III. PAGRINDINĖS VYRIAUSYBĖS 2012–2016 METŲ VEIKLOS KRYPTYS

25. **Ekonomikos augimą užtikrins** naujų darbo vietų kūrimas, pramonės plėtra. Tam mobilizuosime visus šalyje turimus išteklius, panaudosime ES ir kitos tarptautinės paramos lėšas, skatinsime užsienio investicijas.

26. **Visavertį Lietuvos žmonių gyvenimą užtikrins produktyvus darbas**, o negalintiems dirbti padės socialinio solidarumo principais paremta socialinė apsauga. Valstybės pareiga – padėti žmonėms įveikti skurdą. Baigęs aktyvią darbo veiklą žmogus turi jaustis visavertis valstybės pilietis, turėti pakankamą materialinį pagrindą, nepatirti socialinės atskirties ir aktyviai dalyvauti visuomenės gyvenime.

27. **Ekonomikai atsigauçant** didinsime socialinės srities, sveikatos apsaugos, paramos šeimai, švietimo ir mokslo, kultūros finansavimą. Sieksime, kad investicijos į žmogų atsipirktų didėjančiu gamybos inovatyvumu ir darbo našumu, kad šalies gyventojai taptų dvasiškai turtingesni ir sveikesni.

28. **Mokesčių sistemos pertvarka** bus skirta socialinei atskirčiai mažinti, visuomenės solidarumui stiprinti, viešųjų šalies finansų plėtrai. Šios pertvarkos esmė: tolygesnis mokesstinės naštos pasiskirstymas tarp darbo ir kapitalo, didesnis pajamų ir turto apmokestinimo progresyvumas, vien socialiai reikšmingų ir tikslingų mokesčių lengvatų taikymas.

29. Lietuvos **ateitį lems aplinką ir žmogų tausojanti ūkio plėtra**. Ekologinis žemės ūkis, transportas, atsinaujinantys energijos ištekliai, pažangios biotechnologijos ir nanotechnologijos – visa tai skatina Lietuvos pažangą ir formuoja naują kryptį – žaliąją

ateities ekonomiką ir energetiką.

30. **Gyvenimo kaime modernizavimas** ir geresnių darbo sąlygų žemdirbiams sudarymas yra svarbios valstybės užduotys. Užtikrinsime, kad už žemdirbių triūsą būtų tinkamai atlyginta. Valstybė turi prisidėti prie geresnių gyvenimo sąlygų kaime kūrimo. Vietos savivaldos ir bendruomenių veiklos stiprinimas yra svarbi mūsų valstybės raidos sąlyga.

31. **Valstybės valdymo ir vietos savivaldos sistema Lietuvoje bus orientuota į visuomenės poreikių tenkinimą ir socialinį teisingumą**, veiks efektyviai ir skaidriai, visuomenė ja pasitikės.

IV. NEATIDĖLIOTINI VYRIAUSYBĖS VEIKLOS PRIORITETAI

32. Užimtumo didinimas, nedarbo, skurdo ir socialinės atskirties mažinimas, prielaidų realiajam darbo užmokesčiui šalies ūkyje didėti kūrimas, spartus investicijų ir verslo sąlygų pagerinimas.

33. Šalies ūkio finansinio tvarumo užtikrinimas ir nuoseklus viešųjų lėšų fondų pajamų didinimas, kontrabandos ir šešėlinio verslo ekonomikoje pažabojimas, kovos su korupcija sustiprinimas.

34. Šalies pasirengimas įsivesti bendrąją Europos valiutą eurą ir tapti visateise euro zonos nare, kai tai taps įmanoma pagal nustatytus konvergencijos kriterijus.

35. Efektyvus ir racionalus ES paramos lėšų panaudojimas šalies konkurencingumui didinti ir žmonių gyvenimo gerovei kelti, tinkamai ir laiku pasirengti naujai 2014–2020 m. Europos Sąjungos daugiamečiai finansinei programai.

36. Kompleksinė mokesčių sistemos peržiūra, pasirengiant atlikti jos pertvarką, siekiant šioje programoje nurodytų visuomenei reikšmingų tikslų.

37. Dešiniųjų vykdytos politikos padarinių taisymas: „Sodros“ skolos mažinimas, o atsigavus ekonomikai – nuoseklus pensijų ir kitų socialinių išmokų didinimas.

38. Energetikos problemų sprendimas, šildymo kainų mažinimas, visuotinis daugiabučių namų renovavimas. Šilumos ūkio pertvarka skiriant paramą savivaldybėms, platesnis atsinaujinančių energijos išteklių naudojimas.

39. Suskystintų gamtinių dujų terminalo statyba, užtikrinanti didesnę konkurencingumą dujų tiekimo sektoriuje, siekiant sumažinti šildymo kainas gyventojams.

40. Švietimo ir aukštojo mokslo politikos kaita, mokesčių už studijas mažinimas, švietimo ir aukštojo mokslo kokybės gerinimas.

41. Veiksminga, technologijų pažangą spartinanti mokslo ir technologijų plėtros politika, sąlygų kurti naujas inovatyvias technologijas sudarymas, mokslo ir verslo bendradarbiavimo skatinimas.

42. Užsienio politikos tęstinumas, kartu užtikrinant kuo geresnį bendradarbiavimą su kaimynais, stipresnę sanglaudą su ES ir NATO valstybėmis narėmis. Partijų susitarimo laikymasis nuosekliai didinant finansavimą krašto apsaugai ir laikantis mūsų šalies tarptautinių įsipareigojimų.

43. Pasirengimas Lietuvos pirmininkavimui ES Tarybai 2013 m. antrąjį pusmetį ir tinkamas, atsakingas pirmininkavimas.

V. EKONOMIKOS SKATINIMAS

44. Pagrindinis Vyriausybės 2012–2016 m. veiklos tikslas yra Lietuvos ekonomikos augimas. Įgyvendinti šį tikslą galima tik taikant aktyvią investicinę ir mokestinę darbo vietų kūrimo, taigi ir emigracijos mažinimo, politiką. Vienas jos įrankių – ekonominiais prioritetais pagrįsta investicijų strategija. Investicijos visų pirma turi būti nukreiptos į pramonės, kaip varomosios ūkio jėgos, efektyvumo didinimą ir plėtrą. Turi atsigauti smulkusis ir vidutinis verslas. Valstybė laikysis fiskalinės ir biudžetinės drausmės, bet kartu aktyviai dirbs, kad

paskolintos lėšos nebūtų „pravalgomos“, o naudojamos tam, kad augtų valstybės pajamos.

45. Sieksime, kad valstybės finansų sistema būtų nukreipta į užimtumo didinimą ir pagrindinių šalies socialinių poreikių (socialinės apsaugos, švietimo, sveikatos apsaugos) užtikrinimą, gyventojų socialinės atskirties mažinimą. Ši sistema turi būti tvari pajamų ir išlaidų subalansavimo atžvilgiu. Ji turi atkurti mokesčių mokėtojų pasitikėjimą valstybe.

Viešieji finansai – šalies gerovei ir ūkio plėtrai

46. Šalies ūkis turi augti ir tarnauti visų jos žmonių gerovei. Vykdydysime priemones, kad augančios ekonomikos rezultatus kuo greičiau pajustų visi, mažėtų gyvenimo lygio skirtumas tarp pasiturinčių ir neturtingų žmonių, gerėtų kiekvieno žmogaus gyvenimo kokybė. Tam veiksmingai naudosime šalies viešųjų lėšų fondus.

47. Ateities gerovę galima sukurti tik diegiant nuoseklios biudžeto politikos principus, suderintus su struktūrine šalies politika, įgyvendinant griežtą valstybės finansų sistemos kontrolę, skaidrų ir visuomenei aiškų viešųjų lėšų fondų panaudojimą. Didesnes biudžeto pajamas užtikrintų verslo, ypač gamybinio sektoriaus, plėtra, gerėjantis mokesčių administravimas, racionali ir socialiai teisinga mokesčių politika. Būtinai racionalus biudžeto išlaidų panaudojimas, kartu finansavimo, skirto valstybės investicijoms, didinimas, palaikant valstybės skolos santykį su bendroju vidaus produktu ir skolos valdymo išlaidas priimtiniu lygiu.

48. Gerai suvokdami, kad šalies makroekonominis stabilumas – tai gyvenimo lygio kilimo garantas, ypač pasaulinės ekonomikos ir finansų krizės akivaizdoje, vykdydysime apdairią biudžeto politiką, užtikrinsime griežtą viešųjų finansų sistemos kontrolę ir ilgalaikį valdžios sektoriaus finansų tvarumą.

49. Esant palankioms ekonominėms sąlygoms, gerinsime šalies valdžios sektoriaus balanso rodiklį, biudžetinės drausmės taisyklės įtvirtinsime aukštesnės galios teisės aktais ir įgyvendinsime jų laikymosi kontrolės mechanizmus.

50. Tinkamai pasirengsime, kad Lietuva įsivestų bendrąją Europos valiutą eurą ir taptų visateise euro zonos nare, kai mūsų šaliai tai taps įmanoma pagal nustatytus konvergencijos kriterijus.

51. Įgyvendinsime taisyklę, kad esant tinkamoms ekonominėms sąlygoms būtų reguliariai kaupiamas stabilizavimo rezervas, panaudojant dalį valstybės turto privatizavimo, mokestinių ir kitų įplaukų. Nustatysime stabilizavimo fondo lėšų naudojimo, atsižvelgiant į ūkio ciklo būklę, tvarką.

52. Garantuosime tvarų žmonių pajamų augimą ir tinkamai apmokamą darbą, visomis mokesčių ir biudžeto politikos priemonėmis mažinsime šalyje infliacijos didėjimo grėsmę, skatinsime gyventojų privačių santaupų investavimą į ekonomiką.

53. Užtikrinsime socialines garantijas mažiausias pajamas gaunantiems šalies gyventojams. Biudžeto deficitą mažinsime ne didindami mokesčių našta iš savo darbo ir pajamų gyvenantiems žmonėms, bet gaunant papildomas biudžetų pajamas dėl ekonomikos skatinimo, didėjančio dirbančiųjų skaičiaus, išaugusio vartojimo.

54. Visą dėmesį sutelksime ne į biudžeto ir kitų viešųjų lėšų fondų išlaidų mažinimą, bet į pajamų didinimą, skatindami ekonomikos atsigavimą, žmonių verslumą.

55. Skatinsime ekonomikos atsigavimą aktyviai panaudodami Europos struktūrinių fondų paramą, pritraukdami Lietuvos Respublikos fizinių ir juridinių asmenų, Europos investicijų banko, Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko, Šiaurės investicijų banko, kitų tarptautinių finansinių institucijų lėšas.

56. Didinsime biudžeto pajamas taikydami griežtas priemones šešėlinei ekonomikai mažinti. Ypatingą dėmesį skirsime kovai su kontrabanda, tuo tikslu peržiūrėsime teisės aktus, prireikus reformuosime atitinkamas valstybės įstaigas, sukursime veiksmingą pareigūnų skatinimo sistemą.

57. Sieksime pertvarkyti viešųjų pirkimų sistemą taip, kad būtų garantuotas jų skaidrumas, iš esmės sumažėtų biurokratinė našta, būtų išnaudotos visos elektroninės erdvės

ir centralizuotų pirkimų sistemos teikiamos galimybės, išskirtinis dėmesys būtų teikiamas viešųjų išlaidų efektyvumui, plačiau taikant sąnaudų ir naudos įvertinimo principą, prioritetą teikiant ne žemiausios kainos, bet ekonominio efektyvumo principui. Skatinsime žaliuosius pirkimus.

58. Biudžeto išlaidų taupymą grįsime konkrečiais prioritetais. Kai kurioms sritims biudžeto išlaidos neturi būti mažinamos, tačiau lėšos turi būti panaudojamos racionaliau. Atkūrus tvarų ekonomikos augimą, prioritetiškai didinsime finansavimą sritims, kurios užtikrina gyventojams teikiamų paslaugų dydį ir kuria naujas darbo vietas.

59. Diegsime valstybės nekilnojamojo turto centralizuoto valdymo principus (įskaitant centralizuotą šio turto pardavimą). Nustatysime šio turto valdymo efektyvumo rodiklius, sukursime informacinėmis technologijomis paremtą valstybės nekilnojamojo turto valdymo kontrolės sistemą.

60. Didinsime valstybės finansų valdymo efektyvumą, panaudodami kaupimo principu paremtos viešojo sektoriaus finansų apskaitos duomenis.

61. Vykdydysime aktyvią viešųjų lėšų naudojimo priežiūrą ir auditą, pagrindinį dėmesį skirdami išlaidų racionalumui ir efektyvumui bei viešojo sektoriaus veiklos skaidrumui.

Mokesčių politika

62. Mokesčių politika bus orientuota į žmonių socialinės gerovės skatinimą, socialinės atskirties mažinimą, mažiausiai uždirbančių asmenų pajamų didinimą, visuomenės solidarumo stiprinimą, viešųjų šalies finansų pajėgumo didinimą, bet ji nežlugdys verslo ir gamybos. Dėl to, nustatant ir įgyvendinant valstybines apmokestinimo priemones, būtina užtikrinti mokesstinės aplinkos pastovumą ir išvengti tokio apmokestinimo, kuris skaudžiai paveiktų neturtingiausių pensinio amžiaus asmenis, neįgaliuosius ir kitus Lietuvos žmones, taip pat smulkųjį verslą.

63. Vykdydami siūlomas mokesčių sistemos pertvarkymo priemones, atsižvelgsime į asmenų lygybės ir socialinio teisingumo, apmokestinimo ekonominio efektyvumo ir produktyvumo, mokesčių administravimo paprastumo principus. Rengdami šias priemones, pasitelksime nepriklausomus ekspertus, asocijuotų verslo organizacijų, kitų socialinių partnerių atstovus, atliksime išsamų poveikio šalies žmonėms, verslui ir viešiesiems finansams vertinimą.

64. Taisysime ankstesnės valdžios „naktinės“ mokesčių reformos klaidas. Didinsime pajamų ir turto apmokestinimo progresyvumą, atliksime kompleksinę darbo jėgos apmokestinimo pajamų ir socialinio draudimo mokesčiais peržiūrą. Taikysime neapmokestinamojo turto dydį (nekilnojamojo turto mokestis fiziniams asmenims priklausys nuo turto vertės, jo paskirties).

65. Atlikdami kompleksinę mokesčių sistemos peržiūrą, išnagrinėsime galimybę įvesti bendrą nekilnojamojo turto mokestį, kuris pakeistų ir sujungtų dabartinius nekilnojamojo turto ir žemės mokesčius.

66. Įvertinę mokesčių lengvatų socialinį ir ekonominį tikslingumą ir galimas kitas šių tikslų siekimo alternatyvas, taikysime lengvatinį PVM tarifą vaistams, knygoms, laikraščiams ir kitiems periodiniams leidiniams, kai kuriems būtiniausiems maisto produktams, šildymui, keleivių vežimo savivaldybių nustatytais maršrutais paslaugoms, turizmo veikloje naudojamoms viešbučio tipo ir specialaus apgyvendinimo paslaugoms, rašytojo, kompozitoriaus ar kito atlikėjo teikiamoms paslaugoms ir kitai intelektinei veiklai.

67. Įgyvendinsime konkrečias priemones smulkiajam ir vidutiniam verslui skatinti – per kreditavimo sistemą, geresnę prieigą prie finansavimo šaltinių, tikslingas mokesčių lengvatas, administravimo naštos mažinimą, skatindami darbdavius kurti naujas darbo vietas, sudarydami geresnes sąlygas steigti naujas įmones.

68. Įmonėms, neturinčioms pakankamai lėšų įsipareigojimams valstybei vykdyti, taikysime tarpusavio užskaitos ir kitas paramos formas.

69. Didinsime savivaldybių finansinį pajėgumą, sudarysime galimybes joms gauti papildomų pajamų nuomojant ir parduodant valstybės joms perduotą žemę ir kitą turtą, disponuojant žemės ir nekilnojamojo turto mokesčių pajamomis, investuojant į naujų darbo vietų kūrimą.

70. Tobulindami savivaldybių strateginio planavimo ir biudžetų pagal programas rengimo, vykdymo ir vykdymo kontrolės sistemą, sudarysime prielaidas taupiam ir tikslingam savivaldybių finansinių išteklių naudojimui, jų veiklos efektyvinimui.

71. Taikysime tik ekonomiškai pagrįstas, ūkio plėtrą skatinančias, konkrečių visuomenei reikšmingų tikslų siekiančias mokesčių lengvatas toms mokesčių mokėtojų pajamoms, kurios investuojamos į naujų darbo vietų kūrimą, inovacijų diegimą.

72. Užtikrinsime sąžiningą mokesčių mokėjimą, sandorių, ypač viešųjų pirkimų, skaidrumą. Tam kuo efektyviau panaudosime visuotinio pajamų deklaravimo, valstybės registrų teikiamas galimybes, taip pat iš esmės pertvarkysime asmenų privačių interesų (turto) deklaravimo sistemą.

73. Įgyvendinsime saugią ir subalansuotą loterijų ir azartinių lošimų veiklos reguliavimo politiką, valstybine loterijų ir lošimų veiklos priežiūra užtikrinsime sąžiningą ir skaidrų lošimų ir loterijų veiklos vykdymą, sieksime apsaugoti visuomenę, ypač nepilnamečius ir asmenis, turinčius problemų dėl lošimo, nuo galimų neigiamų lošimų padarinių, užtikrinsime, kad lošimų veikla nebūtų naudojama nusikalstamais tikslais, sieksime apsaugoti visuomenės kultūrinės ir etinės vertybes nuo neigiamo azartinių lošimų poveikio, užtikrinsime loterijų ir lošimų veiklos stebėseną.

Ūkio augimas – žmonių gyvenimui gerinti

74. Imsimės realių ekonomikos gaivinimo veiksmy, efektyviai panaudodami visus turimus valstybės, fizinių ir juridinių asmenų, užsienio investuotojų išteklius, ES ir kitos tarptautinės paramos lėšas.

75. Sieksime išsaugoti esamas ir kurti naujas darbo vietas, efektyviai investuodami valstybės turimus išteklius į projektus, duodančius apčiuopiamą ekonominę naudą: tvarią infrastruktūros plėtrą (kelius, geležinkelius), pastatų renovaciją, energetikos objektų statybą ir kita.

76. Ilginsime pridėtinės vertės kūrimo grandinę Lietuvoje, skatindami gamybos sektorių kooperaciją, užtikrindami eksporto galimybes, siekdami tam panaudoti ES ir kitos tarptautinės paramos lėšas.

77. Vyriausybė įsipareigoja aiškiai ir skaidriai tvarkyti šalies ekonomiką ir ūkį, kuris būtų konkurencingas globalioje rinkoje, tarnautų viešųjų ir padėtų privačių gėrybių kūrimui, tausotų aplinką. Beatodairiškas skolinimasis, neapdairus valdymas ir trumpalaikės ambicijos šalies ūkį stumia į pasaulinės rinkos užribį. Tik subalansuotas ir atsakingas reguliavimas, ambicingų ir globalių tikslų kėlimas gali užtikrinti darnią Lietuvos ekonomikos plėtrą ir tarptautinį konkurencingumą.

78. Plėtosime viešosios ir privačios iniciatyvos bendradarbiavimą (partnerystę), įgyvendinant investicijų projektus viešojo sektoriaus funkcijoms priskirtose ir viešąsias paslaugas apimančiose veiklos srityse.

79. Vykdydysime viešosios paskirties ir gyvenamųjų pastatų renovaciją ir modernizavimą. Skatinsime investicijas ir naujų įmonių bei gamyklų steigimą.

80. Užtikrinsime palankias sąlygas kurtis ir plėtotis smulkiajam ir vidutiniam verslui, ypač vietos verslui šalies regionuose, palengvindami prieigą prie kapitalo įsikūrimo ir augimo stadijomis, pateiksime visas bazines priemones, reikalingas įmonei žengiant pirmuosius žingsnius, sumažinsime biurokratinius reikalavimus ir sudarysime platesnes galimybes dalį viešųjų pirkimų atlikti iš smulkiojo ir vidutinio verslo.

81. Užtikrinsime racionalų, skaidrų ir efektyvų ES ir kitos tarptautinės paramos lėšų panaudojimą. Orientuosimės ne į jų panaudojimo spartumą, bet į galutinį rezultatą ir

produktyvumą, ypač esamų darbo vietų išsaugojimą ir naujų kūrimą. Supaprastinsime reikalavimus paraiškų teikėjams, kursime lankstesnę remiamų projektų vykdymo ir atskaitomybės tvarką. Visose programose įtvirtinsime pagrindinį – ekonominės naudos valstybei ir žmonėms – reikalavimą.

82. Sieksime reguliuoti kredito įstaigų veiklą taip, kad būtų užtikrinta stabili ir patikima jų veikla ir būtų užtikrintas tolesnis ekonomikos finansavimas. Skatinsime bankus labiau prisidėti prie darnaus ir tvaraus ekonomikos gaivinimo, vykdyti atsakingą ūkio kreditavimą. Sieksime kapitalo rinkos plėtros, įskaitant investicinių bankų steigimą ir veiklą Lietuvoje, kad būtų išplėstos verslo finansavimo galimybės. Peržiūrėsime finansų įstaigų apmokestinimo politiką.

83. Išnagrinėsime valstybės valdomo nacionalinio komercinio banko ar finansų įstaigos įsteigimo pagrįstumą ir, esant teigiamoms išvadoms, jį steigime, panaudodami valstybės ar mišrų kapitalą.

84. Prioritetinė remiamų investicijų programų dalis bus susieta su užimtumo didinimu, t. y. esamų darbo vietų išsaugojimu ir naujų kūrimu. Pagrindinis prioritetas – užimtumo didinimas ir nuoseklus požiūris į darbo vietų kūrimą, apimantis darbo praktiką, pirmosios darbo patirties įgijimą, naujų darbo vietų kūrimą, esamų išsaugojimą ir ilgalaikių bedarbių gražinimą į darbo rinką. Siekdami kurti naujas darbo vietas, sudarysime sąlygas aktyvesnei vietos verslo plėtrai šalies regionuose.

85. Atsigaunant ekonomikai, nuosekliai didinsime viešojo sektoriaus, biudžetinių įstaigų darbuotojų atlyginimus, šalies minimalųjį darbo užmokestį (siekdami, kad jis artėtų prie 50 proc. vidutinio darbo užmokesčio). Keisime įstatymus, kad sumažėtų darbo užmokesčio skirtumas viešajame sektoriuje tarp vadovų ir mažiausią darbo užmokestį gaunančių darbuotojų.

86. Vykdsime veiksmingą kovą su skurdu, taikydami ne tik socialinės paramos ir užimtumo programas, bet ir skatinamąsias priemones efektyvesnei sunkiausiai gyvenančių Lietuvos piliečių paramai maistu ir kitomis būtiniausiomis priemonėmis užtikrinti. Sieksime, kad visi maisto tiekimo grandinės dalyviai – ūkininkai, gamintojai, supirkėjai, prekybininkai ir vartotojai – prisidėtų prie sunkiausiai gyvenančių žmonių rėmimo maisto produktais. Raginsime labdarai dalyti dar tinkamus vartoti maisto produktus, rengsime šviečiamąsias akcijas, skatinsime taikyti geriausią patirtį, atliksime analizę ir pradėsime socialinės reklamos kampaniją, kad būtų stabdomas maisto švaistymas.

87. Kelsime ambicingus tikslus valstybės įmonėms ne tik skaidrinant veiklą ir siekiant efektyvumo, bet ir joms tampant regiono lyderėmis.

VI. VERSLAS IR INOVACIJOS

Verslo sąlygų gerinimas

88. Atkursime pasitikėjimą tarp valdžios ir verslo subjektų, atsižvelgsime į konkurencines sąlygas, gerinsime bendrą verslo aplinką, mažinsime administracinę ir reguliavimo našta, siekdami išlaisvinti verslo kūrybinį ir inovacijų potencialą. Tobulinsime verslą kontroliuojančių institucijų veiklos metodus.

89. Kelsime užsienio investuotojų pasitikėjimą Lietuvos investicine aplinka.

90. Skatinsime plėtoti verslą, kuris būtų konkurencingas vidaus ir užsienio rinkose, grįstas inovacijomis bei informacinėmis technologijomis ir saugus aplinkai. Plėsimė elektroninės valdžios paslaugas verslui. Gerinsime verslo, ypač smulkiojo ir vidutinio, prieigą prie finansavimo šaltinių naudojant finansinius instrumentus.

91. Didinsime Lietuvos ūkio konkurencingumą, pritraukdami efektyvias investicijas, skatinsime žaliojo augimo technologijas ir ekonominę veiklą, geriausiai tenkinančias ilgalaikius visuomenės poreikius, mažinančias sąnaudas, didinančias produktyvumą ir darančius mažesnę poveikį aplinkai.

92. Šalinsime biurokratinės kliūtis įgyvendinant investicinius projektus – gerinsime,

greitinsime ir skatinsime teritorijų planavimo procesus. Pratęsimė sąrašą atvejų, kai nereikalingas detaliųjų planų rengimas, supaprastinsime detaliojo plano keitimo procedūras. Mažinsime piktnaudžiavimą viešojo intereso gynimu. Tobulinsime žemės įsigijimo, jos paskirties pakeitimo, statybos įforminimo, žemės išpirkimo valstybės reikmėms ir kitas procedūras.

93. Užtikrinsime asocijuotų verslo organizacijų ir kitų socialinių partnerių dalyvavimą sprendžiant valstybei ir verslui aktualius klausimus, rengiant naujų įstatymų projektus, juos svarstant. Sieksime verslą kontroliuojančių institucijų konsolidacijos. Priežiūros institucijos turėtų tapti pirmiausia verslo konsultantais ir tik tyčinio piktnaudžiavimo atvejais – baudėjais. Ugdysime visuomenės verslumą, tą pradėdami jau mokyklose. Užtikrinsime mokesstinės aplinkos verslui pastovumą – nauji mokesčiai būtų įvedami apie tai paskelbus ne vėliau kaip prieš 6 mėnesius iki jų įsigaliojimo.

94. Sieksime sumažinti naujų įmonių steigimo sąnaudas ir supaprastinti procedūras.

95. Taikysime griežtas antimonopolines priemones, kovosime su nesąžininga konkurencija, kainų iškreipimu, tyčiniais bankrotais. Reguliuosime natūralių monopolijų (vandens, šilumos tiekimo, elektros energijos perdavimo, nuotekų valymo ir kt.) teikiamų paslaugų sąlygas ir kainas.

96. Atkursime ir stiprinsime verslo informacijos centrus, atliekančius įmonių registravimo procedūras, rengiančius verslo planus, kitus verslininkams reikalingus dokumentus, konsultuojančius ES struktūrinių fondų finansavimo klausimais ir rengiančius paraiškas ES struktūrinių fondų paramai gauti, teikiančius įvairias biuro ir kitas verslo aptarnavimo paslaugas.

97. Regionuose verslas bus skatinamas tik glaudžiai bendradarbiaujant su ugdymo įstaigomis, asocijuotomis verslo struktūromis ir vietos savivalda. Toks bendradarbiavimas leis teikti visokeriopą pagalbą, įtraukti jaunas žmones ir kurti naujas darbo vietas.

98. Vienu pagrindinių prioritetų laikome perteklinių reikalavimų atsisakymą ir biurokratijos mažinimą licencijų ir leidimų išdavimo srityse. Licencijų ir leidimų išdavimo mažoms ir vidutinėms įmonėms tvarka turi tapti paprastesnė.

99. Plėtosime vietinį ir atvykstantįjį turizmą, ypač daug dėmesio skirsime sveikatos, konferencijų, ekologiniam, kultūriniam ir pramoginiam turizmui.

Inovacijos

100. Siekdami didinti Lietuvos ūkio konkurencingumą, įsipareigojame vykdyti aktyvią inovacijų skatinimo politiką. Inovacijos gali garantuoti verslo išlikimą ir plėtrą. Jos turi tapti verslo mąstymo ir kultūros dalimi, pagrindine varomąja konkurencingumo jėga, kad Lietuvos ūkio produktyvumas ir kuriama pridėtinė vertė pasiektų ES valstybių narių vidurkį.

101. Skatinsime prekių ir paslaugų eksportą, ypač į naujas rinkas, garantuosime eksportuojančioms įmonėms visą įmanomą valstybės palaikymą.

102. Vykdydysime mokslo, technologijų ir verslo slėnių programą. Klasterių, arba inovacijų grupių, kūrimas, laisvųjų ekonominių zonų plėtojimas turi būti suvokiamas kaip neišvengiamas ir vienas iš nacionalinių ekonomikos valdymo prioritetų. Skatinsime mokslo ir verslo bendradarbiavimą.

103. Remsime inovacijų plėtrą skatinančius taikomuosius mokslinius tyrimus, aukštos pridėtinės vertės verslo kūrimąsi ir plėtrą, dalyvavimą tarptautinėse su inovacijomis siejamose programose ir projektuose (Bendroji programa, Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategija, Europos technologijų instituto, Europos kosmoso agentūros veikla).

104. Tobulinsime teisinę, mokesčių bazę, reguliavimo ir kitą inovacijoms diegti palankią aplinką. Valstybė pasidalys su verslo įmonėmis investavimo riziką, kurią verslo įmonės prisiima siekdamas tapti inovatyvios, kurdamos naujus produktus, diegdamos naujas technologijas, modernizuodamos gamybą.

105. Parengsime bendros jungtinės verslo ir mokslo institucijų veiklos teisinį modelį,

leisiantį įgyvendinti bendrus verslui ir mokslui reikalingus projektus ir skatinsiantį pereiti nuo intelektinių paslaugų teikimo prie intelektinės nuosavybės kūrimo ir jos komercinio naudojimo.

106. Išplėsimė galimybes verslo ir mokslo institucijoms bendradarbiauti taikant įvairiausias partnerystės formas, modelius, inovacijų komercinimą, greičiau įgyvendinant geras idėjas konkurencingiems produktams kurti, pritraukiant gabius, išradingus jaunus žmones. Tobulinsime patentavimo ir licencijavimo procesus.

107. Ypač daug dėmesio skirsime ekologiškai švarių technologijų kūrimui, žaliajai ateities energetikai, kūrybos pramonei ir kitoms sritims, ateityje lemsiančioms šalies gerovę.

108. Naujas verslas bus kuriamas siekiant sujungti šiuo metu iškeltas iniciatyvas ir kuriant palankią sistemą idėjų paieškai, komercinimui ir veiklos tęstinumui užtikrinti, ypač daug dėmesio kreipiant į jaunimo verslumą ir technologijų sritį.

109. Kūrybos pramonės sektoriui turi būti iškelti pamatuojami tikslai ir nubrėžtos aiškios kryptys, kad šis sektorius sukurtų vis didesnę bendrojo vidaus produkto dalį.

VII. SOCIALINĖ POLITIKA

110. Gerinsime socialinį dialogą tarp darbdavių, valstybės ir samdomų darbuotojų. Didinsime profesinių sąjungų įtaką priimamiems sprendimams, skatinsime šakinių profesinių sutarčių pasirašymą.

111. Tobulinsime teisinę bazę, užtikrinančią darbuotojų dalyvavimą įmonių valdyme.

112. Gerinsime socialinių paslaugų prieinamumą ir kokybę, socialinių darbuotojų darbo sąlygas.

113. Sudarysime palankesnes sąlygas neįgaliųjų socialinei integracijai ir judumui, visapusiškai įgyvendinsime Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių konvenciją.

114. Nenukrypdami laikysimės lyčių lygybės principo, gindami žmogaus teises mažinsime moterų ir vyrų darbo užmokesčio už atliekamą tokį patį darbą skirtumus, remsime tikslines iniciatyvas lyčių lygybei stiprinti. Skatinsime nevyriausybinių organizacijų plėtrą.

115. Pasiuksime, kad darbų saugos reikalavimai ir toliau liktų prioritetinga sritis ir būtų besąlygiškai vykdomi. Joks taupymas dirbančiųjų sveikatos ir gyvybės sąskaita negali būti leistinas. Nelaimingų atsitikimų darbe prevencijai skiriamos lėšos nebus mažinamos. Nelaimingų atsitikimų draudimo įmokos labiau priklausys nuo darbų saugos padėties įmonėse.

116. Vykdydysime programas, kuriomis būtų mažinami pajamų ir gyvenimo lygio bei jo kokybės skirtumai tarp atskirų žmonių ir regionų, įgyvendinsime skurdo ir socialinės atskirties mažinimo priemones.

117. Socialinių išmokų perkamosios galios garantijas derinsime su valstybės ir savivaldybių biudžetų finansiniu tvarumu.

118. Sudarysime sąlygas asmenims, grįžusiems iš įkalinimo įstaigų, integruotis į visuomenę.

119. Rūpinsimės socialinio būsto plėtra ir efektyviu jo valdymu, kad šios investicijos skatintų darbo vietų augimą labiausiai nuo ekonomikos lėtėjimo kenčiančiame statybų sektoriuje.

120. Pakeisime neįgaliųjų būsto kreditavimo sistemą, kad kiekvienas neįgalusis, neatsižvelgiant į jo pajamas, galėtų įsigyti jo poreikius atitinkantį būstą.

Socialinio draudimo sistemos tvarumas

121. Laikomės nuostatos, kad socialinis draudimas užtikrina didžiąją dalį šalies gyventojų pajamų senatvėje, jiems netekus darbingumo, tėvystės ar motinystės atostogų laikotarpiais, praradus darbą. Nesvarbu, kokia būtų šalies ūkio padėtis, socialinio draudimo finansinis tvarumas turi būti besąlygiškai garantuotas kaip pamatinė šalies gyventojų teisė į socialinę

apsauga.

122. Stiprinsime valstybinį socialinį draudimą. Užtikrinsime efektyvų Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto lėšų panaudojimą.

123. Pakeisime Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymą, kad išmokomis būtų kompensuojamos tik dėl draudžiamųjų įvykių prarastos pajamos, nuo kurių buvo priskaičiuotos ir mokėtos įmokos. Socialinio draudimo išmokų dydžiai bus siejami su mokėtų įmokų dydžiais ir laikotarpiu.

124. Užtikrinsime valstybinio socialinio draudimo biudžeto ilgalaikį subalansavimą ir tinkamą žmonių aprūpinimą senatvėje, įvertinsime galimybę bazinę senatvės pensijos dalį mokėti iš valstybės biudžeto visiems nuolatiniais Lietuvos gyventojams tokiu pačiu principu, kaip šiuo metu mokama analogiška pensija (šalpos pensija) daliai valstybiniu socialiniu draudimu neapdraustų Lietuvos gyventojų.

125. Įstatymu nustatysime griežtas Valstybinio socialinio draudimo fondo lėšų rezervo sudarymo ir jo naudojimo taisykles, leidžiančias naudoti šio rezervo lėšas tik ypatingomis aplinkybėmis.

126. Didindami socialinio draudimo pensijas užtikrinsime finansinį pensijų sistemos tvarumą, bet kartu garantuosime, kad pensijų perkamoji galia didėtų.

127. Skatinsime pensinio amžiaus sulaukusių dirbančiųjų, tarnautojų, pareigūnų tolesnį darbą. Pasirinkusių likti darbo rinkoje ar tarnyboje ir vėliau išėjusių į pensiją žmonių pensijos bus didesnės.

128. Atsižvelgdami į socialinio draudimo stažą, sieksime išlaikyti pagrįstą santykį tarp turėtų darbo pajamų ir nedarbo laikotarpiu mokamų socialinių išmokų dydžių.

129. Suvienodinsime valstybinio socialinio draudimo įmokas gyventojams, turintiems teisę gauti valstybinio socialinio draudimo pensijas ir gaunantiems pajamas, nesusijusias su darbo santykiais. Nustatysime minimalią ribą pajamų, nuo kurių tokios įmokos nemokamos.

130. Tik subalansavę valstybinio socialinio draudimo biudžetą ir įvertinę pensijų fondų veiklą peržiūrėsime antrosios pakopos pensijų fondų įmokos tarifo didinimo galimybę.

131. Teisės aktais nustatysime galimybę to pageidaujantiems asmenims, apdraustiems valstybiniu socialiniu draudimu, vieną kartą grįžti iš antrosios pakopos pensijų fondų į valstybinio socialinio draudimo sistemą.

132. Skatinsime profesinių pensijų fondų plėtrą.

Šeimos politika

133. Konstatuojame, kad visi Lietuvos Respublikos vaikai yra mūsų šalies vaikai, nesvarbu, kokioje šeimoje jie gimė ir auga. Neskleisime „kultūrinio karo“ ideologijos, nukreiptos prieš vaikus ir tradicinės šeimos sampratos neatitinkančias šeimas. Nemokysime šeimų, kaip joms gyventi, stengsimės joms padėti, kad šeimose neliktų smurto, prievartos ir nedarnos. Besąlygiškai laikysimės lyčių lygybės principo – abiejų tėvų vienodų teisių ir pareigų vaikams. Neleisime jokio atviro ar paslėpto vienišų motinų ar tėvų diskriminavimo.

134. Siekiame, kad šalies gyventojų skaičius ne mažėtų, o didėtų, kad šeimos norėtų ir galėtų išlaikyti ir deramai išugdyti kuo daugiau vaikų.

135. Sieksime užtikrinti, kad vaikų gimimas nemažintų šeimos pajamų, neribotų abiejų tėvų profesinių siekių, mokymosi, karjeros galimybių, jų kultūrinių interesų ir gyvenimo kokybės. Nenorime, kad moterys, taip pat vyrai, iki auga vaikai, būtų uždaryti siaurame buitinių pareigų rate. Užuoat mėtę pinigų brangiam šeimos pajamų įvertinimui, sieksime nukreipti lėšas tiesiogiai tam, kad paremtume šeimas ir palengvintume vaikus auginantiems asmenims derinti šeimos ir darbo pareigas.

136. Didinsime paskatas kurti šeimas ir gimdyti vaikus. Šeima ir vaikai visada bus mūsų prioritetas. Valstybės remiamas pajamas didinsime taip, kad nedidėtų šeimos išlaidų dalis, tenkanti mokesčiams už šildymą ir kitas būsto priežiūros paslaugas.

137. Nuosekliai grąžinsime pinigines socialinės paramos („vaiko pinigų“) mokėjimą

visiems gyventojams, auginantiems vaikus, kad bent dalis šeimos išlaidų, atsiradus vaikui, būtų kompensuota.

138. Atkursime sugriautą mokinių, kurie mokosi pagal pradinio ugdymo programas, nemokamo maitinimo sistemą kaip rimtą pagalbą tėvams, kurie dienos metu dėl darbo pareigų negali pasirūpinti vaikais. Užtikrinsime, kad nemokamas maitinimas nevirstų skurdesnėmis sąlygomis gyvenančių mokinių pažeminimu (stigmatizavimu), patyčiomis.

139. Išplėsime socialines, psichologines ir kitokias paslaugas šeimoms, sieksime pagerinti jų kokybę, prieinamumą ir tikslingumą. Įgyvendinsime programas, kuriomis skatinsime savivaldybes padidinti vaikų darželių skaičių.

140. Pasirūpinsime popamokiniu mokinių užimtumu, kad po pamokų vaikai galėtų atskleisti savo gebėjimus ir interesus būreliuose, užsiimdami sporto ar kitokia lavinamąja veikla, o tėvai nesunkiai galėtų tokią papildomo ugdymo veiklą apmokėti.

141. Steigsime daugiau dienos centrų, kuriuose vaikai galėtų prasmingai leisti laiką, taip pat pasirūpinsime, kad būtų daugiau ir geresnių vaikų vasaros stovyklų, nesunkiai prieinamų vaikams iš šeimų, gaunančių kuklesnes pajamas.

142. Padėsime šeimoms ne tik auginti vaikus, bet ir pasirūpinti jų globojamais vyresniaisiais šeimos nariais. Plėsime socialinės paramos, dienos centrus neįgaliesiems ir senyvo amžiaus žmonėms, kad būtų palengvinti juos globojančių šeimų rūpesčiai.

143. Gerinsime vaiko teisių apsaugą, keisime vaiko teisių apsaugos valdymą nacionaliniu ir savivaldybių lygiu, garantuosime šios sistemos veiksmingumą, gerinsime šių tarnybų veiklą, padidinsime jų atsakomybę, sustiprinsime jų veiklos kontrolę.

144. Rūpindamiesi vaiko teisių apsauga, kartu per valstybės institucijas ugdysime vaikų ir jaunimo patriotiškumo, atsakomybės už savo elgesį ir pareigos jausmus.

145. Užtikrinsime ir plėtosime Vaikų išlaikymo fondą, sieksime jo darbo efektyvumo.

146. Sudarysime palankesnes sąlygas šeimoms įsigyti ar išsinuomoti būstą, teikdami valstybės remiamus būsto kreditus, remdami savivaldybių socialinio būsto fondo plėtrą.

147. Ginsime vaiko interesus, užtikrinsime tinkamą jo teisių apsaugą. Rūpinsimės vaiko teisių apsauga kaip vienu svarbiausių valstybės prioritetų. Sieksime, kad nebūtų pažeidžiamos vaiko teisės ir naudojamas smurtas prieš vaikus, kad vaikai nebūtų įtraukiami į narkomaniją, prostituciją, nedarytų nusikaltimų.

148. Stiprinsime darbą su probleminėmis šeimomis, gerinsime jo kokybę ir efektyvumą. Skatinsime tėvų globos netekusių vaikų įvaikinimą, kuo labiau supaprastindami įvaikinimo procedūrą.

149. Laikysime šeimos gyvenimą asmens privatus gyvenimo dalimi, todėl valstybės tikslas bus ne nurodyti, kokį bendro šeimos gyvenimo modelį asmenims pasirinkti, o sureguliuoti šeimos santykius taip, kad neatsižvelgiant į pasirinktą gyvenimo modelį būtų vienodai užtikrinta bendrai gyvenančių asmenų tarpusavio atsakomybė, tinkamas pareigų vykdymas, jų turtinių interesų apsauga ir, kai šie asmenys turi vaikų, jų vaikų gerovė ir teisių gynimas.

Jaunimo politika

150. Sukursime ir įgyvendinsime pirmojo gyvenimo starto programą jauniems žmonėms, kuri apimtų sklandų jauno žmogaus perėjimą iš švietimo sistemos (prieinamas profesinis mokymas ir aukštasis mokslas) į savarankišką profesinę karjerą (lengvatinės paskolos, karjeros pradžios pagalba, pirmojo būsto įsigijimo programos), prieinamą socialinį būstą.

151. Remsime jaunimo nevyriausybinių organizacijų veiklą, taip pat jaunimo iškeltas iniciatyvas užimtumo, švietimo ir socialinės integracijos srityse.

152. Atversime valstybės institucijų duris jaunimo profesinio darbo praktikai, reikalingai kompetencijai įgyti. Peržiūrėsime viešųjų darbų programą, kad ji būtų tinkama jaunimo užimtumui užtikrinti, nevyriausybiniams organizacijoms įtraukti.

153. Atsižvelgdami į jaunimo ir valstybės institucijų atotrūkį, aktyviau skatinsime jaunimą dalyvauti pilietiniame ir politiniame gyvenime.

154. Sukursime daugiau švietimo ir užimtumo galimybių jaunimui. Skatinsime kurti jaunimo centrus, kuriuose sau palankią erdvę rastų kuo platesnis jaunų žmonių ratas.

155. Taikysime atvirojo darbo su jaunimu principą. Sieksime, kad jaunimo centrai, klubai, iniciatyvos būtų remiamos visoje Lietuvoje.

156. Stiprinsime jaunimo užimtumo politiką regionuose, ypač daug dėmesio skirdami mažiau galimybių turinčiam jaunimui. Kursime naujas programas, kurios leis mažiau galimybių turinčiam jaunimui: neįgaliesiems, gyvenantiems skurde, patiriantiems socialinę atskirtį, būti aktyvia visuomenės dalimi, siekdami, kad būtų sustabdytas skurdo ir socialinės atskirties plitimas iš kartos į kartą.

157. Efektyviau ir veiksmingiau panaudosime ES fondų (ypač Europos socialinio fondo) lėšas jaunimo užimtumui skatinti.

158. Mažinsime jaunimo nedarbą, siekdami, kad kuo daugiau jaunimo įgytų reikalingų žinių ir profesinių įgūdžių, remsime jų mokymą, skatinsime jaunimo verslumą.

159. Skatinsime jaunų specialistų migraciją į labiau nuo didžiųjų miestų nutolusias savivaldybes, tokiu būdu kursime darnios regioninės plėtros politiką.

160. Imsimės aktyvių veiksmų, kad būtų sustabdyta jaunimo emigracija. Palaikydami jaunimo judumą patirčiai pasisemti, akiračiui praplėsti, taip pat judumą pagal įgyvendinamas europines programas ir skirdami tam reikiamus išteklius, kartu sudarysime tinkamas gyvenimo ir darbo sąlygas jauniems žmonėms mūsų šalyje, atkursime valstybės ir jaunimo tarpusavio pasitikėjimą.

161. Peržiūrėsime jaunimo vasaros poilsio programas, ypač daug dėmesio skirsime neorganizuotam ir neformalioms grupėms priklausančiam jaunimui, pasiūlysime jiems priimtinos formos veiklos užimtumui didinti.

162. Reguliariai atliksime jaunimo užimtumo tyrimus ir remdamiesi jų rezultatais tikslinsime jaunimo užimtumo politikos kryptį.

163. Tęsime ir tobulinsime programas, skatinančias pilietiškumo ir visuomenės solidarumo vertybių ugdymą.

164. Skatinsime sveiką gyvenseną, mėgėjų sportą kaip jaunimo užimtumo formą, sukurdami tam reikalingą infrastruktūrą.

165. Parengsime naujas programas, užtikrinsiančias, kad mažiau galimybių turintis jaunimas, taip pat neįgalieji nepatirtų socialinės atskirties ir taptų aktyvia visuomenės dalimi.

166. Pasisakydami tik už profesinę ir savanorių karo tarnybą, kartu sieksime, kad didelė dalis jaunimo savanoriškai galėtų įgyti krašto gynybai reikalingų įgūdžių. Plėtosime savanorišką jaunimo tarnybą.

167. Gerinsime šalies demografinę padėtį, kurdami reikalingą infrastruktūrą – vaikų darželius, sudarydami galimybę tėvams dirbti ne visą darbo dieną, skatinsime keisti darbdavių požiūrį į tėvystės įsipareigojimus ir jaunas šeimas.

168. Užtikrinsime palankias sąlygas jauniems žmonėms kurti savo verslą.

169. Vykdydysime vaikų, paauglių ir jaunimo žalingų įpročių ir nusikalstamumo prevenciją.

VIII. ŠVIETIMAS IR MOKSLAS

170. Švietimo ir mokslo politika iš esmės pakeis pastaraisiais metais įgyvendinamos politikos nuostatas. Kursime lanksčią ir atvirą, kokybišką ir kiekvienam prieinamą švietimo sistemą, kuri atitiktų atviros pilietinės visuomenės asmens ir šalies ūkio poreikius ir sudarytų galimybę mokytis ir tobulėti visą gyvenimą.

Bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo sistemos pertvarka

171. Sudarysime galimybę kiekvienam vaikui lankyti darželį – plėtosime ikimokyklinio ugdymo infrastruktūrą, sieksime, kad pakaktų kokybiškų vaiko priežiūros ir ugdymo įstaigų. Steigsime ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupes pradinėse mokyklose.

172. Sieksime, kad bendrojo ugdymo mokyklų pertvarkos nelemtų vien tik ekonominiai veiksniai, bet būtų atsižvelgiama į mokyklos teikiamų paslaugų kokybę ir mokyklos reikšmę vietos bendruomenei. Skatinsime mažų pradinių mokyklų išsaugojimą ir naujų ugdymo įstaigų steigimą kaimo vietovėse. Kursime daugiafunkčius centrus, kuriuose būtų galima vykdyti ikimokyklinio, priešmokyklinio, pradinio ir kitas neformaliojo vaikų švietimo ir neformaliojo suaugusiųjų švietimo programas, sudaryti sąlygas teikti vietos bendruomenei reikalingas kultūros, socialines ir kitas paslaugas.

173. Garantuosime saugų kiekvieno gyvenančio kaime, toliau kaip 3 kilometrai nuo artimiausios ugdymo įstaigos, vaiko ar specialiųjų ugdymo poreikių turinčio asmens, nepajėgiančio atvykti į mokyklą, pavėžėjimą.

174. Plėtosime šiuolaikišką, kokybišką ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo įstaigų tinklą. Jis turi būti orientuotas į visuotinį aukštos kokybės vidurinį mokslą ir garantuoti kuo geresnį švietimo prieinamumą visiems.

175. Koreguosime bendrojo ugdymo mokyklų reformą taip, kad nebūtų draskomas suformuotas bendrojo ugdymo mokyklų tinklas ir dėl to nedidėtų darbo netekusių mokytojų skaičius, būtų išsaugomos mokyklos kaimo vietovėse, progimnazijos, gimnazijos ir būtų atsižvelgta į susiformavusią ir sėkmingai veikiančią tautinių mažumų švietimo sistemą. Jungsime naujas atskiras pradines mokyklas, progimnazijas ir gimnazijas į vieną jungtinių mokyklų tinklą.

176. Mokyklų išorės vertinimą ir akreditaciją keisime kitose ES valstybėse narėse taikoma mokyklų vertinimo metodika, skirta ne formaliam, bet realiam mokyklų veiklos tobulinimui, tiesiogiai nukreiptam į kokybišką ugdymą (ugdymąsi).

177. Nuosekliai atsisakysime laisvosios rinkos principais pagrįsto mokinio krepšelio finansavimo principo, sudarysime savivaldybėms daugiau galimybių laisviau disponuoti mokinio krepšelio lėšomis ir panaudoti sutaupytas lėšas kitoms švietimo reikmėms, tobulinsime lėšų skyrimo mokykloms metodiką, kad būtų išsaugomos mokyklos kaimo vietovėse. Suteiksime daugiau galių ir laisvės pačioms mokykloms, mokyklų bendruomenėms.

178. Parengsime ikimokyklinio ugdymo finansavimo metodiką ir garantuosime, kad į pedagogų darbo krūvį būtų įskaitytas laikas pasirengti užsiėmimams su vaikais.

179. Sieksime nustatyti optimalų mokinių mokymosi krūvį. Ypač daug dėmesio skirsime mokinių užimtumui po pamokų, neformaliajam švietimui. Remsime neformaliojo švietimo įstaigas – išsaugosime meno, sporto, muzikos mokyklų tinklą, pasirūpinsime jo plėtra, skatinsime steigti tokių mokyklų filialus atokesnėse vietovėse. Vykdydysime gabių vaikų rėmimo ir skatinimo programą. Tobulinsime neformaliojo švietimo finansavimo sistemą, didindami prieinamumą ir lygias galimybes.

180. Išgyvendinsime smurtą ir patyčias mokyklose. Kovodami su patyčiomis ar smurto plitimu mokyklose, išnaudosime visas įmanomas programas ir iniciatyvas. Sieksime, kad kiekviena mokykla būtų apšviesta, jos teritorija aptverta, įrengtos vaizdo kameros. Didinsime smurtaujančių vaikų tėvų atsakomybę, priimdami atitinkamus teisės aktus.

181. Modernuosime švietimo sistemą, užtikrindami nuolatinį bendrojo ugdymo, profesinio mokymo įstaigų renovavimą, aprūpinimą šiuolaikinėmis mokymo priemonėmis, didinsime valstybės, savivaldybių investicijas. Sieksime, kad visų mokymo įstaigų mokiniai turėtų prieigą prie plačiajuosčio interneto. Dėstomąją medžiagą mokyklose nuolat papildysime vaizdo, garso įrašais, elektroniniais vadovėliais. Valstybės užsakymais ir tiesiogine priežiūra reguliuosime vadovėlių leidybos kainas, stabdydami jas keliančias vadovėlių leidyklų monopolijas.

182. Įgyvendinsime vaikų ir jaunimo socializacijos priemones, ypač daug dėmesio skirdami fizinę negalią turintiems vaikams rėmsime vaikų vasaros poilsio stovyklas.

183. Skatinsime mokymosi visą gyvenimą programas. Šias programas įgyvendinsime per formalųjį, neformalųjį švietimą ir savišvietą, mokinių judumo didinimą. Sieksime, kad įvairių lygių švietimas ir mokymas taptų atviresnis ir labiau atitiktų darbo rinkos ir visuomenės poreikius.

184. Laikydami mokytoją pagrindiniu švietimo kaitos ir mokyklos tobulinimo veiksmu, atkursime mokytojo profesijos prestižą, stiprinsime mokytojų statusą visuomenėje, numatydami prevencines priemones, skirtas užkirsti kelią moraliniam ir fiziniam smurtui prieš mokytoją, užtikrinsime, kad vidutinis mokytojo darbo užmokestis būtų aukštesnis už šalies darbo užmokesčio vidurkį. Keisime pedagogų atestacijos tvarką. Sieksime objektyvios ir teisingos pedagogų darbo užmokesčio apskaičiavimo tvarkos. Pedagogų darbo užmokestis priklausys nuo jų išsilavinimo, kvalifikacijos, profesionalumo, darbo kokybės ir darbo stažo.

185. Atkursime vienodą mokytojų, auklėtojų, auklėtojų padėjėjų ir kitų švietimo darbuotojų kvalifikacijos ir perkvalifikavimo sistemą, įtrauksime į ją aukštąsias mokyklas. Remsime mokytojo naujovių siekius, pasiryžimą nuolat atnaujinti savo žinias, sukursime įvairiapusio mokytojų kūrybiškumo skatinimo programą.

186. Siekdami aukštos pedagogų kompetencijos, psichologinio tinkamumo ir motyvacijos, tobulinsime pedagogų rengimo sistemą. Sudarysime tinkamas darbo, buities ir kitas sąlygas mokytojams, dirbantiems kaime.

187. Plėtosime modernią profesinio mokymo sistemą, atitinkančią besimokančio asmens, visuomenės ir šalies rinkos poreikius. Sieksime, kad profesinis mokymas būtų patrauklus jaunimui ir naudingas regionui (valstybei) ir žmonėms (visuomenei).

188. Į profesinį švietimą įtrauksime daugiau verslo ir kitų darbdavių organizacijų, baigsime kurti bendrą kvalifikacijų sistemą. Ypač daug dėmesio skirsime švietimo ir mokymo bei darbo rinkos partnerystės kūrimui.

189. Skatinsime profesinio mokymo sektoriaus plėtrą, kad būtų sureguliuotas vidurinį išsilavinimą įgijusių asmenų skaičiaus santykis profesinio mokymo įstaigose, kolegijose ir universitetuose. Didinsime kolegijų ir profesinio mokymo įstaigų tarpusavio veiklos derinimą. Profesinio mokymo įstaigas susiesime su kolegijomis, atsižvelgdami į jų profilį ir geografinį išsidėstymą.

190. Suartinsime bendrąjį ugdymą ir profesinį mokymą. Sudarysime sąlygas kiekvienam besimokančiam jaunuoliui dar mokykloje įgyti atskirų profesinių įgūdžių.

191. Gerinsime profesinio mokymo įvaizdį, rengsime naujas programas, kurios atitiktų šiuolaikinio ūkio poreikius. Sieksime geresnio profesinio mokymo sistemos finansavimo ir efektyvesnio profesiniam mokymui skirto valstybės turto panaudojimo. Skatinsime įmonių investicijas į profesinį mokymą. Sudarysime sąlygas profesinių mokyklų auklėtiniams plačiau pasinaudoti tarptautinės švietimo mainų programos teikiamomis galimybėmis įgyjant tarptautinės mokymosi patirties.

192. Supaprastinsime profesinio rengimo sistemą, sudarydami galimybę intensyvaus rengimo kursuose įgyti papildomą darbininko specialybę.

Aukštojo mokslo politikos pertvarka

193. Parengsime valstybinę mokslo ir studijų strategiją, kurioje išdėstysime Lietuvos mokslo, mokslo tiriamosios (taikomosios), inovacinės veiklos, studijų, mokslo, verslo jungčių prasmingumo tikslus, prioritetus, numatomus rezultatus.

194. Atsisakysime vien tik laisvosios rinkos principais grindžiamos studijų krepšelių metodikos, daliai studijų kryptių ją keisime valstybės užsakymu reikalingiems specialistams parengti (gydytojams, mokytojams, inžinieriams ir pan.), specialistų poreikio planavimu. Vykdysime aukštojo mokslo regioninę politiką, siekdami, kad nebūtų pažeisti regiono socialiniai, kultūriniai ir ekonominiai interesai.

195. Sudarysime ilgalaikės sutartis su aukštosiomis mokyklomis, kuriose bus nustatyti strateginiai tikslai ir aukštosios mokyklos įsipareigojimai jiems pasiekti. Nevalstybinėse

aukštosiose mokyklose studijos bus finansuojamos iš valstybės biudžeto tik esant valstybės užsakymui.

196. Sudarysime lygias galimybes visiems siekti aukštojo mokslo. Skirsime lėšų, kad studijos būtų pritaikomos neįgaliųjų poreikiams, ir skirsime ypač daug dėmesio sveikatos problemų turinčiam jaunimui.

197. Atsisakysime studentų skirstymo į mokačius už studijas ir už jas nemokančius. Nustatysime visuotinę metinę studijų įmoką, kuri bus vienoda visoms studijų programoms ir ne didesnė negu vieno vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio dydis. Jos nemokės gerai besimokantys studentai.

198. Paskolos studijų įmokai ir pragyvenimo išlaidoms bus teikiamos per Valstybinį studijų fondą, o ne per komercinius bankus. Užtikrinsime fiksuotą palūkanų dydį, sudarysime kitas palankias skolinimosi sąlygas. Paskolų grąžinimą siesime su mokymosi rezultatais, įsidarbinimu ir gaunamu atlyginimu.

199. Skirsime ypač daug dėmesio studijų kokybei. Atliksime vykdomų studijų programų peržiūrą, sieksime, kad būtų vengiama studijų programų dubliavimo, o studijų programos atitiktų darbo rinkos ir būsimos studentų profesinės veiklos reikmes. Stiprinsime išstestinių studijų kokybę, kad ji prilygtų nuosekliųjų studijų kokybei.

200. Didinsime aukštųjų mokyklų konkurencingumą, skatinsime jas keistis, būti atviras naujoms iniciatyvoms. Sudarysime sąlygas šalies universitetų konkurencingumui užsienyje didinti.

201. Sudarysime palankias darbo sąlygas talentingiausiems aukštųjų mokyklų darbuotojams. Viešinsime informaciją apie laisvas darbo vietas, pagal galimybes – ir tarptautiniu mastu.

202. Didinsime studijų programų tarptautiškumą. Sudarysime geresnes sąlygas diegti jungtines programas, skatinsime studentų, dėstytojų mainus. Tobulinsime studijų kokybės vertinimo ir užtikrinimo sistemą, kad ji atitiktų europinius reikalavimus.

203. Plėtosime tarptautinius studentų mainus, mokslo ir studijų įstaigų atvirumą pasauliui, sudarysime geresnes sąlygas užsienio šalių mokslininkams ir dėstytojams dirbti aukštosiose mokyklose, specialistams iš trečiųjų šalių – nemokamai doktorantūrai ir stažuotėms po doktorantūros.

204. Stiprinsime aukštųjų mokyklų bibliotekas, didinsime jų galimybes įsigyti daugiau literatūros, prenumeruojamų duomenų bazių. Investuosime į studijų infrastruktūrą, kad ji atitiktų šiuolaikinius reikalavimus.

205. Kursime kokybišką karjeros valdymo sistemą aukštosiose mokyklose. Atliksime aukštųjų mokyklų absolventų įsidarbinimo ir darbo karjeros tyrimus.

206. Sieksime didesnio studijų programų lankstumo ir po vidurinio išsilavinimo įgyjamo mokslo sektorių darnos, užtikrindami dermę tarp profesinio mokymo įstaigų ir kolegijų, taip pat dermę tarp kolegijų ir universitetų. Tobulinsime kompetencijų įskaitymo tvarką ir vengsime sistemų supriešinimo.

207. Įgyvendinsime tokią asmenų priėmimo į aukštąsias mokyklas tvarką, kuri sudarys palankias sąlygas talentingiems, gabiems jaunuoliams įstoti į specialaus pasirengimo reikalaujančias meno, sporto, muzikos krypties studijas, atsižvelgiant į jų specifinius gabumus ir gebėjimus (talentą) ir jų patikrą.

208. Atkursime mokslininko ir aukštosios mokyklos dėstytojo profesijos prestižą, pagal galimybes kelsime dėstytojų ir mokslininkų darbo užmokestį, kad asistentų darbo užmokestis būtų ne mažesnis už šalies vidutinį darbo užmokestį, o docentų ir profesorių – gerokai jį viršytų. Pertvarkysime dėstytojų darbo laiko apskaitą.

209. Sieksime sudominti jaunimą mokslininko ar tyrėjo profesija. Skatinsime ir remsime jaunuosius mokslininkus ir jų dalyvavimą tarptautiniuose konkursuose.

210. Sukursime skaidrią aukštųjų mokyklų atskaitomybės ir atsakomybės visuomenei sistemą, kartu stiprinsime aukštųjų mokyklų autonomiją – svarbiausią aukštosios mokyklos veiklos principą. Panaikinsime Lietuvos Respublikos Konstitucijai prieštaraujančius aukštųjų

mokyklų valdymo iškraipymus, reformuosime aukštųjų mokyklų tarybas ir peržiūrėsime jų funkcijas.

211. Suteiksime daugiau galimybių valstybinėms aukštosioms mokykloms naudoti valstybės patikėtą turtą, skatindami pačių mokyklų iniciatyvas.

212. Stiprinsime valstybės sąveiką su studentų, rektorių, darbdavių, mokslininkų asociacijomis, Lietuvos mokslų akademija, profesinėmis sąjungomis, tarsimės su jomis priimdami svarbiausius sprendimus.

213. Sukursime atskirų sudėtingos infrastruktūros objektų, kuriuos valdo šalies mokslo ir studijų įstaigos (botanikos sodų, valstybės kultūros paminklų ir kt.), finansavimo metodiką, kartu užtikrinsime šių objektų funkcionalumą ir išsaugojimą ateities kartoms.

Mokslas ir technologijos

214. Vykdydysime ilgalaikes investicijas į fundamentaliuosius mokslo tyrimus, skatinsime verslo ir mokslo bendradarbiavimą. Sudarysime palankias sąlygas didžiąją dalį taikomųjų tyrimų finansuoti užsakovų lėšomis, tokiu būdu perskirstant daugiau valstybės lėšų fundamentaliajam mokslui. Tam efektyviau panaudosime ES struktūrinių fondų lėšas.

215. Teiksime valstybės užsakymus šalies mokslininkams konkurencingiems ir mūsų išskirtinumą pasaulyje didinantiems produktams kurti.

216. Informuosime visuomenę apie šalies mokslo laimėjimus, naujoves, sieksime sudominti visuomenę mokslu ir technologijomis. Populiarinsime inovacijų svarbą šalies ūkiui ir visuomenės raidai.

217. Kursime tarptautinio lygio mokslo, studijų ir žinių ekonomikos branduolius, spartinsime žinių visuomenės kūrimą ir stiprinsime ilgalaikius Lietuvos ūkio konkurencingumo pagrindus.

218. Didinsime mokslo ir technologijų parkų vaidmenį kuriant ir pabrėžiant miesto bei regiono įvaizdį ir savitumą. Į mokslo ir technologijų parkus bendram darbui bursime pažangaus mąstymo ir idėjų turinčius mokslininkus, studentus, absolventus, verslininkus ir jų įmones, sieksime skatinti mokslo, pramonės ir kitų ūkio šakų bendradarbiavimą bei aukštųjų technologijų sektorių plėtrą.

219. Didinsime pagal trečiosios pakopos studijų programą (doktorantūroje) studijuojančių studentų skaičių. Skatinsime, kad būtų pritraukiami ne tik šalies, bet ir užsienio studentai. Skatinsime doktorantūrą baigusią asmenų stažuotes.

Informacinė ir žinių visuomenė

220. Sieksime, kad Lietuvos visuomenė aktyviai naudotų informacines ir ryšių technologijas. Tam sustiprinsime informacinės visuomenės plėtros koordinavimą valstybės ir savivaldybių institucijų lygiu.

221. Rengsime nuolatinius įvairaus amžiaus asmenų grupių elektroninio raštingumo kursus, kurių finansavimu rūpintusi valstybė, pasitelkdama ir privačias mokymo įstaigas. Skatinsime gyventojų gebėjimą naudotis informacinėmis technologijomis, atskiroms jų grupėms padedant įgyti reikiamų žinių ir įgūdžių.

222. Finansinėmis paskatomis skatinsime smulkiojo ir vidutinio verslo įmones diegti ir naudoti informacines kompiuterines technologijas, siekdami jų veiklos efektyvumo ir konkurencingumo. Skatinsime glaudų mokslo įstaigų ir verslo subjektų bendradarbiavimą kuriant produktus, technologijas ir perkeltiant juos tiek į eksperimentinę, tiek į masinę gamybą.

223. Sudarysime palankesnes teises sąlygas elektroninio verslo plėtrai, kartu užtikrindami tinkamą vartotojų teisių apsaugą.

224. Paspirtinsime duomenų bazių kūrimo ir sujungimo darbus. Sieksime efektyvesnio informacinių išteklių valstybės institucijose ir įstaigose panaudojimo. Plėsimė nuotolinių

kompiuterinių išteklių panaudojimą teikiant viešąsias ir administracines paslaugas. Remsime bibliotekų fondų, archyvų skaitmeninimo darbus.

225. Užtikrinsime, kad visoje šalyje būtų gerai išplėtotas plačiajuostis tinklas.

226. Skatinsime gyventojus aktyviai dalyvauti valdžios sprendimų priėmimo procese, suteikdami galimybę elektroninėje erdvėje teikti pastabas ir pasiūlymus. Sieksime, kad valstybės institucijos ir įstaigos palankiausiomis (ekonomiškai naudingomis) sąlygomis įsigytų pasaulinių bendrovių programinės įrangos produktų, pasirašydamos bendradarbiavimo sutartis. Sieksime, kad valstybės institucijų ir įstaigų įsigytų licencijų skaičius atitiktų naudojamų programinės įrangos skaičių.

227. Sukursime elektroninės Vyriausybės vartus ir suteiksime kiekvienam piliečiui valstybiniame serveryje elektroninio pašto adresą oficialiai valstybės ir piliečio korespondencijai gauti.

228. Įgyvendinsime elektroninio parašo programą. Užtikrinsime elektroninio balsavimo internetu galimybę įvairaus lygio rinkimuose ir referendumuose.

IX. KULTŪROS POLITIKA

229. Įgyvendinsime Lietuvos kultūros politikos kaitos gaires.

230. Sukursime Lietuvos kultūros plėtros ilgalaikę strategiją ir sudarysime jos įgyvendinimo priemonių planą. Įtvirtinsime kultūros ir meno sektoriaus finansavimą kaip lemtingai svarbų saugant ir puoselėjant nacionalinės tapatybės pagrindus, be kurių valstybė ir visuomenė negali egzistuoti ir kurti savo ateities. Sieksime, kad kultūra, daranti tiesioginę įtaką ekonomikai ir valstybės politikai, būtų deramai finansuojama, o skiriamos kultūrai biudžeto lėšos būtų naudojamos racionaliai ir skaidriai. Užtikrinsime, kad Lietuvos kultūros ir meno plėtrai teikiamas valstybės rėmimas būtų didinamas.

231. Užtikrinsime, kad nacionalinės tapatybės pagrindus saugančioms kultūros atminties bei meno kūrimo ir sklaidos institucijoms būtų skiriamas finansavimas, būtinas šių institucijų misijoms įgyvendinti.

232. Sudarysime Lietuvos kultūros tarybą, kurios pagrindinė funkcija – skirstyti lėšas ir vertinti šių lėšų panaudojimo veiksmingumą, ir garantuosime sklandų jos darbą. Peržiūrėsime Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos funkcijas ir pertvarkysime jos struktūrą.

233. Sieksime, kad Lietuvos Respublikos kultūros ministerijai būtų suteiktas tarpinstitucinio veiklos plano koordinatorės statusas, aktyviai dalyvaujant su ES struktūrinės paramos panaudojimu susijusioje veikloje.

234. Sieksime, kad kultūros ir meno sektorius nebūtų chaotiškai administruojamas ir dėl to nepatirtų dirbtinės įtampos, kad jis būtų pertvarkytas į kryptingai ir kokybiškai veiklą plėtojančią sistemą, kurioje būtų suderintas strateginis planavimas ir nuosekli, į rezultatus orientuota veikla.

235. Aktyviai įtrauksime į kultūros politikos formavimą menininkus, kultūros ir meno asocijuotas struktūras.

236. Skatinsime visuomenės kultūrinės iniciatyvas. Remsime ir populiarinsime mėgėjų kūrybą ir liaudies meną, puoselėsime dainų švenčių tradicijas.

237. Stiprinsime autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugos sistemą, šviesime visuomenę intelektualinės nuosavybės apsaugos klausimais.

238. Spręsime valstybės ir jos regionų kultūros plėtros, paveldo problemas, nuolat tardamiesi su kultūros bendruomene įgyvendinsime Regionų plėtros programą.

239. Sieksime, kad būtų tinkamai įgyvendinamos valstybinės muziejų, bibliotekų, kultūros centrų modernizavimo programos, kokybiškai atnaujinama šių institucijų infrastruktūra.

240. Užtikrinsime kultūros prieinamumą visiems; remsime didžiuosiuose miestuose gyvenančius profesionalius menininkus, įgyvendinančius programas atokiausiuose regionuose, inicijuosime nemokamas muziejų ir teatrų lankymo dienas, skatinsime vaikų ir

jaunimo kūrybines iniciatyvas, centrų ir klubų steigimą bei nemokamą socialiai remtinų šeimų vaikų lankymąsi šiose įstaigose.

241. Remsime žmonių laisvę ir galimybę ginti savo dvasines vertybes, apsaugosime visuomenę, jaunąją kartą nuo vis labiau įsigalinčio dvasinio degradavimo ir agresijos.

242. Saugosime ir propaguosime nacionalinės kultūros savitumą ir atvirumą kitų tautų kultūroms, atsižvelgdami į ES ir pasaulio kultūras; tobulinsime Lietuvos kultūros politikos modelį, atsižvelgdami į Lietuvos narystės ES keliamus iššūkius ir globalizacijos keliamą įtampą.

243. Didinsime efektyviai ir kokybiškai dirbančių kultūros darbuotojų motyvaciją, nuosekliai kelsime kultūros darbuotojų atlyginimus.

244. Sudarysime palankesnes galimybes valstybiniam teatrui ir koncertinėms įstaigoms pasirinkti biudžetinės ar viešosios įstaigos statusą ir derinti skiriamą dotaciją darbui apmokėti ir pastatams išlaikyti su galimybe užsidirbti iš teatro spektaklių ir koncertų naujiems projektams įgyvendinti.

X. TAUTINĖS BENDRIJOS

245. Spręsime tautinių bendrijų kultūros plėtros problemas, parengdami ilgalaikę strategiją; tautinėms mažumoms sudarysime geras sąlygas jų kultūriniais poreikiais tenkinti.

246. Parengsime Lietuvos Respublikos tautinių mažumų įstatymo projektą. Tautinių mažumų atstovavimo funkcijas pavesime specialiai sukurtam departamentui. Išspręsime vardų ir pavardžių rašymo asmens dokumentuose bei gatvių ir vietovių pavadinimų rašymo klausimus, atsižvelgdami į Europos Tarybos tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvenciją.

247. Remsime kultūros centrus, aptarnaujančius tautines bendrijas.

248. Mokyklų tinklo tautinių mažumų (lenkų ir rusų) kalbomis pertvarką vykdysime atsižvelgdami į bendruomenių interesus, laikydami mokyklų efektyvumo principo.

249. Sieksime, kad valstybinis lietuvių kalbos egzaminas nelietuviškų mokyklų abiturientams būtų nukeltas į vėlesnį laiką.

250. Stiprinsime paramą tautinių mažumų kultūros paveldo išsaugojimui ir jo panaudojimui turizmo, tradicinių amatų ir tradicinių verslų plėtrai.

XI. SVEIKATOS TAUSOJIMO IR STIPRINIMO, ASMENS IR VISUOMENĖS SVEIKATOS APSAUGOS POLITIKA

251. Laikydami konstitucinio aktyvios valstybės sveikatos politikos principo, kursime aiškia, skaidrią, patikimą ir kiekvienam asmeniui prieinamą nacionalinę sveikatos tausojimo ir stiprinimo institucijų sistemą, įgyvendinančią ilgalaikius žmonių sveikatos ugdymo, tausojimo, stiprinimo ir grąžinimo tikslus. Diegsime Pasaulinės sveikatos organizacijos rekomendacijomis „Sveikata visiems“ pagrįstas nacionalines programas, kurios užtikrins sklandų sektorinį visų valstybės institucijų, tarp jų ir Nacionalinės sveikatos tarybos, viešojo ir privataus bei nevyriausybinių sektorių bendradarbiavimą įgyvendinant sveikatos politiką. Tvirtinsime metinius sveikatos paslaugų prieinamumo, priimtumo ir tinkamumo rodiklius ir nustatysime jų įgyvendinimo stebėsenos mechanizmus.

252. Skatinsime sveikos gyvensenos principus, sveikos gyvensenos ugdymą įtrauksime į ikimokyklinių ir ugdymo įstaigų programas, remsime aukštųjų mokyklų iniciatyvas sveikos gyvensenos srityje. Netaupysime sveikatos programų sąskaita.

253. Didinsime savivaldybių atsakomybę už gyventojų sveikatos stiprinimo ir ugdymo veiklą, plėtosime savivaldybėse visuomenės sveikatos biurų tinklą, skirsime jam reikiamą finansavimą, diegsime visuomenės sveikatos gerinimo programas, skatinsime nevyriausybines pacientų teisėms atstovaujančias organizacijas aktyviai dalyvauti sprendžiant visuomenės ir asmens sveikatos problemas.

254. Deramą dėmesį skirsime visuomenės sveikatos stebėsenai. Veiksmingai koordinuosime aplinkos ir visuomenės sveikatos stebėsenos darbus savivaldybių teritorijose, kad būtų laiku reaguojama į grėsmes žmonių sveikatai ir būtų užtikrinamas jų pašalinimas laiku.

255. Sudarysime palankias sąlygas sanatoriniam gydymui. Panaudosime visas kurortų galimybes ligų profilaktikai, užtikrindami europinius paslaugų teikimo standartus. Skatinsime šių paslaugų eksportą.

256. Plačiau panaudosime ekonominius svertus, skatindami darbdavius, kad jie sudarytų sąlygas darbuotojams pasirūpinti savo sveikata. Sudarysime vienodas sąlygas, kad visi gyventojai, nepriklausomai nuo jų pajamų ir socialinės padėties, galėtų laisvu nuo darbo metu didinti savo fizinį aktyvumą.

257. Sieksime teisės aktais reglamentuoti netradicinės (papildomos ir alternatyvios) medicinos paslaugų teikimą. Didinsime rekreacinių sveikatos paslaugų saugumą ir prieinamumą.

258. Ypač daug dėmesio skirsime vaikų sveikatai, teiksime daugiau sveikatos grąžinimo paslaugų gyventojams. Mažinsime sveikatos paslaugų teikimo netolygumus, ypač kaimo gyventojams.

259. Išskirtinį dėmesį skirsime pagyvenusiems žmonėms, diegsime specialias programas pagyvenusių žmonių sveikatai stiprinti, gyvenimo kokybei gerinti ir oriai senatvei užtikrinti. Skatinsime geriatrijos paslaugų plėtrą ir įvairovę, gerontologijos specialistų rengimą.

260. Patvirtinsime naują nacionalinę 2013–2020 m. asmens sveikatos apsaugos programą. Atnaujinsime ir aktyviai įgyvendinsime esamas programas, mažinančias mirties nuo širdies ir kraujagyslių, onkologinių ligų, dėl nelaimingų atsitikimų ir savižudybių, nulemtų besaikio alkoholio ir narkotinių medžiagų vartojimo, rūkymo, nepakankamo fizinio aktyvumo, atvejų skaičių. Vykdysime sistemingą asmens sveikatos rodiklių stebėseną, šalinsime ankstyvo mirtingumo dėl traumų ir ligų priežastis, vykdydysime teikiamų asmens ir visuomenės sveikatos paslaugų auditą jų paklausos ir pasiūlos analizės pagrindu. Visoje Lietuvoje užtikrinsime modernias kardiologijos paslaugas, konsolidavę mūsų valstybės ir ES struktūrinių fondų paramos lėšas.

261. Ypač daug dėmesio skirsime ankstyvai vaikų ligų profilaktikai, diagnostikai ir gydymui. Tobulinsime vakcinacijos sistemą Lietuvoje, išplėsdami vaikų ir suaugusiųjų skiepijimą valstybės lėšomis.

262. Vykdysime aktyvią priklausomybės ligų prevenciją, valstybės ir savivaldybių lėšomis įgyvendindami visuomenės sveikatos gerinimo programas, kurios padėtų kovoti su žalingais įpročiais, ypač jaunimo. Sudarysime visas prielaidas, kad Lietuvoje sumažėtų mirčių, susijusių su alkoholio ir tabako vartojimu. Sukursime efektyvią gyventojų kvietimo profilaktiniam sveikatos patikrinimui sistemą.

263. Išskirtinį dėmesį skirsime Psichikos sveikatos strategijai įgyvendinti ir savižudybių problemai spręsti. Telksime įvairius sektorius, stiprinsime jų sąveiką ŽIV (AIDS), narkomanijos, alkoholizmo kontrolės ir prevencijos srityse, ypač tarp vaikų ir jaunimo.

264. Stiprinsime šalies onkologinę pagalbą, visos šalies teritorijoje vykdydami vėžio kontrolę, profilaktiką ir ankstyvą diagnostiką. Skatinsime pradėtas vėžio profilaktikos programas ir sieksime didinti jų mastą. Sieksime įkurti Nacionalinį vėžio institutą, integruotą į universitetų klinikas, atsakingą už nacionalinio onkologinių ligų registro administravimą ir koordinuojantį onkologinę pagalbą ir profilaktiką.

265. Sieksime prieinamos ir kokybiškos odontologinės pagalbos pacientams, ypač daug dėmesio skirdami burnos ligų profilaktikai, ypač vaikų ir jaunimo.

266. Įgyvendindami konstitucinį nemokamos medicinos pagalbos teikimo valstybinėse gydymo įstaigose principą, išlaikysime optimalų Lietuvos nacionalinės sveikatos sistemos valstybės ir savivaldybių pavaldumo sveikatos priežiūros įstaigų tinklą. Už pirminės asmens sveikatos priežiūros, slaugos ir palaikomojo gydymo įstaigų tinklo plėtrą bus atsakingos

savivaldybės, už kvalifikuotos ir specializuotos asmens sveikatos priežiūros teikimą bus atsakinga valstybė. Visos valstybės ir savivaldybių asmens sveikatos priežiūros įstaigos veiks bendroje nacionalinėje įstaigų sistemoje.

267. Asmens sveikatos priežiūros paslaugos, kurių negali suteikti nacionalinė asmens sveikatos priežiūros paslaugų sistema, tačiau jos yra būtinos pacientui ir jas gali teikti privačios asmens sveikatos priežiūros įstaigos, apmokamos Valstybinės ligonių kasos ir privačių asmens sveikatos paslaugų teikėjų sutarčių pagrindu įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka.

268. Formuosime ilgalaikę nacionalinės sveikatos sistemos specialistų poreikio programą ir jų rengimo nacionalinei sveikatos sistemai valstybinį užsakymą. Reformuosime sveikatos apsaugos sistemą, remdamiesi socialiai atsakingu požiūriu ir nustatyta ilgalaikė nauda visuomenei ir valstybei.

269. Iš esmės tobulinsime sveikatos priežiūros įstaigų valdymą, didinsime steigėjų ir asmeninę vadovų atsakomybę už įstaigos veiklos rezultatus. Tobulinsime apmokėjimą už suteiktas asmens sveikatos priežiūros paslaugas. Didinsime šeimos gydytojų skatinimą už kokybišką aptarnavimą, sukursime asmens sveikatos priežiūros specialistų, ypač dirbančių mažiau išvystytuose šalies regionuose, skatinimo sistemą.

270. Užtikrinsime efektyvią pirminės sveikatos priežiūros įstaigų veiklą, jų teikiamų paslaugų kokybę ir veiksmingumą, atnaujinsime visų ligoninių priėmimo ir skubios pagalbos skyrius. Užtikrinsime, kad per trejus ketverius metus efektyviai dirbantys ligoninių gimdymo ir vaikų skyriai būtų suremontuoti ir aprūpinti modernia įranga, kad būtų teikiamos saugesnės ir kokybiškesnės asmens sveikatos priežiūros paslaugos nėščiosioms, gimdyvėms ir vaikams.

271. Efektyviai teiksime specializuotas ambulatorines, dienos stacionaro paslaugas. Plėtosime elektronines sveikatos priežiūros paslaugas.

272. Kompleksiškai atnaujinsime greitosios medicinos pagalbos automobilių parką, o kaimo vietoves aprūpinsime lengvaisiais automobiliais sveikatos priežiūros paslaugoms teikti pacientų namuose.

273. Tęsime investicijas į sveikatos priežiūros įstaigų modernizavimą ir renovavimą, nes tai užtikrina saugesnes ir kokybiškesnes paslaugas ir darbo vietų išsaugojimą. Ekonominio nuosmukio naštos neperkelsime ant pacientų ir medikų pečių.

274. Plėtosime palaikomąjį gydymą ir slaugą, gerinsime šių paslaugų kokybę, prieinamumą ir didinsime jų įvairovę. Koordinuosime glaudesnę palaikomojo gydymo, slaugos ir globos paslaugų plėtrą.

275. Užtikrinsime kompleksinę neįgaliųjų sveikatos priežiūrą ir tobulinsime neįgaliųjų integracijos į visuomenę sistemą, atsižvelgdami į Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių konvenciją.

276. Sumažinsime pacientų eiles ir pagerinsime sveikatos paslaugų kokybę ir prieinamumą. Optimizuosime nacionalinėje sveikatos sistemoje teikiamas aukštomis technologijomis pagrįstas asmens sveikatos priežiūros paslaugas ir diegsime naujas siekdami, kad ligonis būtų greitai ištirtas ir operatyviai įvertinti rezultatai.

277. Užtikrinsime efektyviai veikiančią pacientų teisių gynimo sistemą, nuolatinį dėmesį skirsime pacientų teisių gynimo ir žalos sveikatai atlyginimo sistemos tobulinimui ir informacijos teikimui pacientams.

278. Didinsime sveikatos priežiūros investicijų mastą. Tobulinsime sveikatos draudimo modelį, integruodami privalomąjį ir papildomąjį (savanoriškąjį) sveikatos draudimą. Peržiūrėsime paslaugų įkainius. Sieksime, kad paslaugų įkainiai atitiktų realias sąnaudas.

279. Asmens sveikatos priežiūros specialistų pajamų stabilumas išliks Lietuvos Respublikos prioritetu. Sieksime, kad gydytojų ir slaugytojų darbo užmokestis užtikrintų jų apsisprendimą dirbti Tėvynėje.

280. Parengsime konkrečias priemones farmacijos sektoriaus veiklai tobulinti, tolygesnei vaistinių tinklo plėtrai, ypač daug dėmesio skirsime vaistų kainų mažinimui, lygiagretais vaistų importo skatinimui, kokybiškų farmacinių paslaugų teikimui, ypač kaimo vietovėse, farmacinės

rūpybos diegimui, korupcijos ir kartelinių susitarimų vaistų pardavimo rinkoje panaikinimui.

281. Sumažinsime vaistų ir medicininės paskirties priemonių bei medžiagų, medicininės įrangos ir instrumentų kainas. Didinsime medicininių prekių viešųjų pirkimų efektyvumą ir skaidrumą. Tobulinsime Centralizuotai perkamų vaistų sąrašo sudarymo tvarką, aiškiau reglamentuodami vaistų įtraukimą į šį sąrašą, įvesdami periodinį vaistų sąrašo patikrinimą, tiksliai fiksuodami sprendimų dėl vaistų įtraukimo į sąrašą priėmimo momentą.

282. Taikysime ekonomiškai naudingiausius ir skaidriausius vaistų įsigijimo būdus, kurie užtikrintų konkurencinę vaistų kainą, o tais atvejais, kai vaistus gamina vienintelis gamintojas pasaulyje ir nėra konkurencijos, siūlysime sudaryti tarpinstitucinę derybų grupę šiems vaistams įsigyti, kuri galėtų tiesiogiai derėtis su vaistinių preparatų gamintoju dėl kainos ir vaisto įsigijimo.

283. Ryžtingai šalinsime korupcijos apraiškas sveikatos priežiūros sistemoje, vykdysime efektyvią korupcijos prevencijos stebėseną, peržiūrėsime esamas vaistų ir medicininės įrangos pirkimo procedūras ir nustatysime griežtesnį jų reglamentavimą. Panaikinsime neteisėtų priemonių už asmens sveikatos priežiūros paslaugas praktiką.

Sporto politika

284. Sieksime įgyvendinti Valstybinę sporto plėtros strategiją ir vykdyti tokią sporto politiką, kad rengiamos programos būtų naudingos šalies regionų gyventojams, kad fizinis aktyvumas, sveika gyvensena būtų prieinami bendruomenėse, seniūnijose, kad mokiniai turėtų geras sąlygas sportuoti per pamokas, papildomo ugdymo pratybas, klubuose ir kad ši politika būtų skirta ne tik didelio sportinio meistriškumo sportininkams ugdyti, bet ir sveikai gyvenimui propaguoti, kad vyktų pakankamai seniūnijų, nacionalinių ir tarptautinių varžybų ir kitų sporto renginių.

285. Keisime visuomenės požiūrį į sportą, skatindami gyventojus vertinti sportą kaip vieną efektyviausių sveikatos ir gyvenimo kokybės gerinimo priemonių. Sudarysime gyventojams palankias teises, socialines ir ekonomines sąlygas sportuoti. Sukursime ir plėtosime ilgalaikę kūno kultūros ir sporto politiką, naudingą kiekvienam žmogui. Kursime programas, naudingas sveikatai, fiziniam aktyvumui ir didelio meistriškumo sportininkams.

286. Sieksime aktyvinti ir toliau plėtoti visų valdymo sričių, susijusių su sporto socialine funkcija, institucijų bendradarbiavimą. Pakeisime Kūno kultūros ir sporto departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės statusą, priskirsime jam papildomas funkcijas ir stiprinsime darbuotojų administracinius gebėjimus. Sieksime aktyvinti ir toliau plėtoti visų valdymo sričių institucijų bendradarbiavimą sporto, jaunimo, švietimo, turizmo srityse.

287. Sporto vaidmeniui, prestižui didinti steigsime Nacionalinę sporto tarybą, kaip sporto politikos vertinimo ir formavimo patariamąją instituciją, atskaitingą Seimui.

288. Nustatysime naują sporto finansavimo tvarką, siekdami profesionaliojo ir mėgėjų sporto plėtros darnos.

289. Sieksime įtvirtinti sporto klubo teisinį statusą ir pagrindinį vaidmenį nacionalinėje sporto sistemoje, sudaryti teises ir ekonomines sąlygas sporto klubų, kaip pagrindinių nacionalinės sporto sistemos subjektų, spartesnei plėtrai. Skatinsime jų indėlį į neformalųjį vaikų ir jaunimo sporto ugdymą ir užimtumą, sporto šakų plėtrą, profesionaliojo ir mėgėjų sporto sąveiką.

290. Kursime tolygią didelio meistriškumo sportininkų rengimo sistemą, padedančią spręsti talentų atrankos, pradinio rengimo, rėmimo, sportininkų meistriškumo ugdymo ir tobulinimo klausimus. Stiprinsime esamus ir steigsime regioninius didelio meistriškumo sportininkų rengimo centrus. Savivaldybių sporto centrai (mokyklos) bus prieinami kaimo ir miestelių mokiniams. Parengsime sporto šakų programas sporto centrams (mokykloms), atnaujinsime kvalifikacinius reikalavimus sportininkams ir treneriams.

291. Sporto ugdymą prilyginsime kitiems dalykams. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo įstaigose fizinė veikla bus privaloma visą ugdymosi laikotarpį (ne mažiau kaip viena

valanda per dieną), sudarysime palankias sąlygas sportuoti aukštųjų mokyklų studentams.

292. Kiekvienam gyventojui sudarysime patrauklias sąlygas sportuoti, kurdami ar renovuodami sporto infrastruktūrą, kad ji būtų tolygiai išplėta visuose Lietuvos regionuose, prieinama kiekvienam gyventojui jo aplinkoje ir sudarytų tinkamas sąlygas įgyvendinti įvairių amžiaus grupių asmenų fizinį ugdymą, plėtoti profesionalų ir mėgėjų sportą. Tam sutelksime ir efektyviau panaudosime valstybės, privataus sektoriaus ir ES struktūrinių fondų lėšas, prioritetą skirdami sporto infrastruktūros sutvarkymui švietimo įstaigose – bendrojo ugdymo, aukštosiose mokyklose. Baigsime statyti nacionalinės svarbos sporto objektus.

293. Užtikrinsime, kad būtų veiksmingiau įgyvendinama gabių sportui vaikų (jaunimo) atrankos, rengimo, rėmimo ir išsaugojimo profesionaliajam sportui programa. Sieksime, kad ši programa būtų įgyvendinama proporcingai pagal regioninį pasiskirstymą.

294. Atliksime šalies sporto varžybų organizavimo auditą, optimizuosime varžybų sistemą, siekdami taupyti ir efektyviau naudoti valstybės biudžeto skiriamas lėšas sportui ir užtikrinti reikiamą varžybų skaičių sportininkams.

295. Sudarysime palankias sąlygas veikti tiesioginio skatinimo sistemai, remiančiai viešąsias ir privačias investicijas į sporto sritį, kai investuojama į viešosios sporto infrastruktūros plėtrą, supaprastinsime žemės sklypų skyrimo tvarką ir užtikrinsime teritorijų planavimo normatyvų suderinimą su sporto plėtros poreikiais.

296. Įteisinsime valstybės kompensavimo už sporto klubų atliekamas socialinės integracijos ir socialinių problemų prevencijos funkcijų sistemos sukūrimą ir plėtrą.

297. Įteisinsime sportininko profesionalo socialines garantijas (kompensacinių išmokų mokėjimą, iki jiems sukaks pensinis amžius).

298. Atsižvelgdami į rinkos (ūkio) poreikius ir kaitą, tikslinsime sporto specialistų, ypač sporto mokytojų, trenerių ir sporto medicinos specialistų, rengimą. Atnaujinsime sporto specialistų rengimo programas šalies aukštosiose mokyklose.

299. Tobulinsime Lietuvos didelio meistriskumo sportininkų rengimo sistemą, sudarydami galimybes talentingiems sportininkams dalyvauti Europos, pasaulio čempionatuose. Dėsime reikiamas pastangas, kad Lietuvos sportininkai deramai rengtųsi ir dalyvautų vasaros ir žiemos olimpinėse žaidynėse. Pripažindami išskirtinę Lietuvos tautinio olimpinio komiteto (toliau – LTOK) padėtį Lietuvos sporto sistemoje, remsime olimpinį judėjimą ir jo švietimo programas.

300. Atsižvelgdami į tai, kad mūsų olimpinų žaidynių dalyvių sėkmingi startai svarbūs visai Lietuvai, tobulinsime didelio meistriskumo sportininkų rengimo finansavimo modelį, išlaikydami ir dabartinius LTOK finansavimo šaltinius. Formuodami teigiamą Lietuvos įvaizdį per sportą, Lietuvoje organizuosime aukšto lygio tarptautines sporto varžybas.

301. Plėtosime ir skatinsime sveikatingumo paslaugas, viešąją ir privačią partnerystę sporte ir fizinio ugdymo srityje, taip skatindami kiekvieną asmenį gyventi sveikai.

XII. ENERGETIKA IR ENERGETINIS SAUGUMAS

302. Depolitizuosime energetinius projektus. Įvertinsime esamą padėtį energetikos sektoriuje ir nustatysime veiklos kryptis, padėsiančias priimti visuomenės interesus atitinkančius sprendimus. Energetinio skurdo mažinimas yra prioritetas Lietuvos gyventojams.

303. Masinių daugiabučių namų renovavimą skelbsime nacionaliniu Lietuvos prioritetu, pasiūlydami gyventojams papildomus finansavimo modelius ir neversdami jų skolintis iš komercinių bankų, o investicijas kompensuodami iš sutaupyto lėšų už šilumą.

304. Sieksime visapusio elektros energetikos sistemos sinchronizavimo su ES energetikos sistema ir dujų sistemos integravimo į ES valstybių narių rinką, remsime veiksmingų ir konkurencingų elektros, dujų, biokuro ir kitų rinkų atsiradimą.

Regioniniai energetikos infrastruktūros projektai

305. Remsime ES Baltijos energijos rinkos jungčių plano (BEMIP) įgyvendinimą ir inicijuosime bendros Baltijos valstybių energetikos strategijos parengimą kartu su kitomis Baltijos šalimis, nes tik kaimyninių šalių bendradarbiavimas ir strateginė partnerystė užtikrins energetinį saugumą ir sumažins energetikos infrastruktūros projektų sąnaudas.

306. Tapsime ES elektros energijos rinkos dalimi, užtikrinsime nediskriminacinį, laisvą ir konkurencingą tarptautinių elektros perdavimo jungčių naudojimą, sukursime sąlygas atsirasti konkurencingai elektros energijos kainai, tenkinančiai Lietuvos vartotojų poreikius.

307. Bendradarbiaudami su kaimyninėmis valstybėmis, sieksime sumažinti energijos išteklių kainas; tai turėtų teigiamą įtaką šalies gyventojų gerovei. Sukursime skaidrią kainų nustatymo sistemą ir sudarysime sąlygas gyventojams gauti energiją už prieinamą kainą.

308. Tęsime ir užbaigsime elektros perdavimo jungčių su Švedija ir Lenkija tiesimo darbus („NordBalt“, „LitPol Link“). Tiesime dujų jungtį tarp Lietuvos ir Lenkijos ir sieksime gauti ES finansavimą šiam projektui.

Elektros energetikos sektorius

309. Įvertindami 2012 m. spalio 14 d. konsultacinio (patariamojo) referendumo dėl naujos atominės elektrinės statybos Lietuvos Respublikoje rezultatus, peržiūrėsime Nacionalinę energetinės nepriklausomybės strategiją, pateiksime ekonomiškai naudingiausią ir vartotojams priimtinausią valstybės savarankiško apsirūpinimo energijos ištekliais strategiją, kurioje įvertinamos ir atominės energetikos perspektyvos, plačiam politinių partijų susitarimui, remdamiesi nuodugnia kompleksine energetikos sektoriaus raidos alternatyvų analize atsižvelgiant į ilgalaikę perspektyvą. Geriausia alternatyva turi būti pagrįsta sąnaudų ir naudos analize, siekiant užtikrinti energetinį savarankiškumą ir mažiausią kainą.

310. Siekdami didinti energijos vartojimo efektyvumą ir elektros energetikos sistemos decentralizaciją, skatinsime nedidelių kogeneracinių elektrinių įrengimą arčiau vartotojų.

311. ES paramos lėšos bus naudojamos elektros tinklams modernizuoti diegiant išmaniųjų tinklų koncepciją, kuri leistų geriau panaudoti įvairius generavimo šaltinius (taip pat ir gaminančius žaliąją elektros energiją), sudarytų palankias sąlygas elektromobilių ūkio plėtrai, šilumos siurblių ir kitų elektros gamybą ir vartojimą reguliuojančių įrenginių panaudojimui.

312. Išanalizuosime, ar tikslinga išplėsti Kruonio hidroakumuliacinę elektrinę pastatant papildomus turboagregatus.

313. Siekdami sumažinti elektros energijos kainą vartotojams, iš visuomenės interesus atitinkančių paslaugų remsime tik minimalų būtiną Lietuvos elektros tiekimo rezervo užtikrinimą.

314. Remsime bendros Baltijos šalių elektros rinkos kūrimą. Tiesdami tarptautines jungtis, sieksime visapusiško perdavimo sistemos integravimo į bendrą ES sistemą. Remsime bendras ES valstybių narių pastangas kuo skubiau įkurti bendrą ES elektros energijos rinką.

315. Sieksime kuo efektyvesnio kompleksinio elektros jungties su Švedija panaudojimo, įskaitant galimybes aprūpinti Lietuvos vartotojus pigesne elektros energija iš Skandinavijos šalių, vėjo jėgainių parkų plėtrą Baltijos jūroje, rezervinės galios teikimą ir kita.

316. Griežtai kontroliuosime ir ribosime nepagrįstus energetikos įmonių viršpelnius.

Dujų sektorius

317. Sieksime išspręsti gamtinių dujų tiekimo diversifikavimo problemą, mažindami priklausomybę nuo vienintelio dujų tiekėjo. Nedelsdami pradėsime realius suskystintų gamtinių dujų terminalo statybos darbus. Sieksime terminalo statybai panaudoti ES lėšas, taip pat viešojo ir privataus kapitalo partnerystės teikiamas galimybes, užsienio investicijas.

318. Dujų tiekimo diversifikavimui užtikrinti tiesime reversinę dujų jungtį su Lenkija,

sujungsime Lietuvos ir Lenkijos dujotiekio tinklus ir taip bus sudarytos galimybės Lietuvai įgyti dujų tiekimo alternatyvą. Sieksime gauti ES finansavimą šiam projektui. Spręsimė Lietuvoje esamo vamzdyno užžiedinimo ir esamų vamzdynų pralaidumo išplėtimo klausimus.

319. Inicijuosime skalūnų dujų tyrimus ir išgavimą Lietuvoje.

320. Sieksime ES institucijų paramos, užtikrinant kuo skubesnį bendros ES dujų biržos įkūrimą ir realios šios biržos veiklos pradžią.

Atsinaujinantys energijos ištekliai

321. Tapsime šiuo metu vykstančios trečiosios pasaulinės energetikos revoliucijos, kuri siejama su perėjimu nuo iškastinio kuro prie pasaulio ateities energetikos – atsinaujinančių išteklių energijos panaudojimo, dalimi.

322. Skatinsime darniosios energetikos, kurioje derinami ekonominiai, aplinkosaugos ir socialiniai prioritetai, plėtrą.

323. Nacionalinės energetikos politikos prioritetais turėtų tapti konkurencinga vietos atsinaujinančių išteklių energijos gamyba ir atsinaujinančių energijos išteklių panaudojimas elektros energijai ir šilumai gaminti.

324. Iškastinį kurą pakeičiančio biokuro panaudojimo plėtrą paskelbsime nacionaliniu Lietuvos energetikos prioritetu, kadangi tai yra vidinis Lietuvos išteklius naujoms darbo vietoms kurti, apsirūpinimo energetiniais ištekliais įvairovei didinti ir kapitalo išvežimui iš Lietuvos stabdyti.

325. Parengsime atsinaujinančių išteklių energijos gamybos, panaudojimo, skatinimo ir rėmimo ilgalaikę programą, kuri užtikrins optimalią energiją generuojančių atsinaujinančių išteklių plėtrą, neiškraipant rinkos santykių ir išvengiant nepagrįsto elektros energijos ir šilumos tarifų didinimo. Tobulinsime prekybos biokuru modelį, skatindami vietos gamintojų plėtrą. Skatinsime naujų biokuro tiekėjų atsiradimą rinkoje, stiprinsime biokuro prekybos biržą.

326. Skatinsime inovacijas, taikomųjų mokslinių tyrimų, modernių technologijų panaudojimą atsinaujinančių energijos išteklių srityje.

Energijos vartojimo efektyvumo didinimas

327. Sudarysime sąlygas viešajam sektoriui eksploatuoti energetiškai efektyvius pastatus, pirkti energetiškai efektyvius produktus ir paslaugas, taip pat kiekvienais metais atnaujinsime bent po 3 proc. viešojo sektoriaus naudojamų pastatų plotą.

328. Įpareigosime įmones atlikti energijos vartojimo auditą, kad būtų nustatytas kiekvienos įmonės mažesnio energijos vartojimo potencialas.

329. Teisinis reguliavimas energijos perdavimo ir skirstymo srityje bus pakeistas, siekiant užtikrinti, kad Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija, tvirtindama perdavimo ir skirstymo paslaugų tarifus, atsižvelgtų į energijos vartojimo efektyvumo kriterijus.

330. Visame energetikos sektoriuje taupymo tikslais įdiegsime išmaniosios apskaitos sistemą.

331. Plėtosime visuomenės švietimą energetikos, atsinaujinančių energijos išteklių panaudojimo ir energijos taupymo klausimais. Kursime mechanizmus, skatinančius elektros energijos taupymą, plačiai naudojant energiją taupančius prietaisus.

Šilumos ūkis

332. Šilumos gamybai skirtas gamtines dujas keisime atsinaujinančiais energijos ištekliais, ypač biokuru, ir skatinsime konkurenciją šilumos gamybos srityje. Skatinsime naujų biokuro tiekėjų atsiradimą šioje rinkoje, stiprinsime biokuro prekybos biržą.

333. Pašalinsime visas biurokratinės kliūtis, kurios šiuo metu trukdo plėsti biokuro naudojimą šilumos ūkyje ir užkerta kelią efektyviam pasenusių daugiabučių namų renovavimui.

334. Įtrauksime biokuro diegimo projektus į valstybės investicijų programą, nukreipsime į šią sritį ES paramos lėšas. ES struktūrinių fondų lėšas skirdami biokuro katilinių statybai, sumažinsime šilumos kainas. Didinsime investicijas į biokurą naudojančių technologijų plėtrą ir jų diegimą.

335. Atribosime šilumos gamintojų ir tiekėjų, kurie nesiima jokių pigesnės šilumos gamybos ir tiekimo priemonių, pelnus. Tobulinsime prekybos biokuru modelį, skatindami vietos gamintojų gamybą.

336. Skatinsime ir remsimė vietos pramonę, kuri gamina įrangą, skirtą energijos ir šilumos gamybai iš atsinaujinančių energijos išteklių, ir šios įrangos panaudojimą.

337. Skatinsime kogeneracinę šilumos ir elektros gamybą, kur tai ekonomiškai pagrįsta.

338. Kelsime griežčiausius skaidrumo reikalavimus įmonėms, vykdančioms veiklą centralizuoto šilumos tiekimo ūkyje. Tobulinsime valstybinę kainų reguliavimo sistemą ir mechanizmus.

XIII. TRANSPORTAS

339. Sieksime padidinti transporto sektoriaus konkurencingumą Europos ir pasaulio rinkose, įvairiapusiškai plėtodami tranzito ir su juo susijusių paslaugų sąlygas, išlaikydami visų pirma gerus santykius su kaimyninėmis valstybėmis ekonominio naudingumo pagrindu.

340. Laikysime svarbiausiais uždaviniais darnią Lietuvos susisiekimo sistemos plėtrą, kad susisiekimo sričių infrastruktūros plėtotė ir jų darbo technologijų pažanga visų pirma teiktų naudą šalies žmonių gerovei.

341. Plėtosime modernius logistikos centrus ir diegsime naujausias technologijas, leidžiančias iš esmės gerinti paslaugų kokybę ir piginti prekių ir paslaugų kainas. Tai bus ne tik ekonominis, bet ir svarbus socialinis uždavinys.

342. 2014–2020 m. ES struktūrinės paramos lėšas transporto sektoriuje telksime į sritis, sudarančias prielaidas ilgalaikiam šalies ekonomikos augimui ir konkurencingumui, užtikrindami efektyvų lėšų panaudojimą.

343. Rengsime investicinius planus ne trumpesniam kaip trejų metų laikotarpiui, griežtai laikydami jų vykdymo, o planų sudarymo svarbiausiais rodikliais laikysime visų pirma ekonominį, taip pat socialinį ir gamtosauuginį efektą šalies ūkiui ir piliečiams.

344. Atnaujinsime Transporto ir tranzito komisijos, sudarytos Vyriausybės nutarimu, ir šakinės ministerijos bendradarbiavimą, pritraukdami šioje srityje dirbančią verslo visuomenę ir siekdami iš esmės pašalinti biurokratinės kliūtis tiek valstybės įmonių, tiek privačių bendrovių investiciniams planams įgyvendinti.

345. Sieksime atsakingai plėtoti Lietuvos automobilių kelių infrastruktūrą, modernizuodami pagrindines, didžiausias automagistrales. Sumažinsime neasfaltuotų valstybinės reikšmės kelių dalį, 30 proc. Kelių priežiūros ir plėtros programos lėšų skirsime vietiniams (savivaldybių) keliams. Naudosime Kelių priežiūros ir plėtros programos lėšas tiesiogiai transporto problemoms spręsti.

346. Sudarysime kartu su savivaldybių administracijomis konkrečias programas, leidžiančias iš esmės spręsti aplinkai nekenksmingo ir efektyvaus visuomeninio transporto plėtrą, gerindami visuomeninio transporto paslaugas.

347. Užtikrinsime šalies eismo saugumą kaip prioritetinį uždavinį. Stiprinsime atskirų ministerijų ir institucijų bendradarbiavimą ir jų kontrolę užtikrinant saugaus eismo programų įgyvendinimą ir tinkamą finansavimą; įpareigosime įstaigas, atsakingas už švietimo veiklos organizavimą, peržiūrėti ir papildyti mokymo ir ugdymo programas, kad visi vaikai, pradėdami lankyti ugdymo įstaigas, būtų supažindinami ir mokomi, kaip saugiai elgtis gatvėse ir keliuose.

348. Stiprinsime greičio ir vairuotojų blaivumo laikymosi kontrolę, diegsime šiuolaikiškus greičio matavimo postus visoje šalies teritorijoje, griežtinsime atsakomybę nuolat Kelių eismo taisyklių reikalavimus pažeidžiantiems asmenims.

349. Plačiai naudosime ir ypatingą dėmesį skirsime per visuomenės informavimo priemones vykdomai švietėjiškai veiklai eismo saugumo srityje.

350. Skatinsime aplinkai nekenksmingų transporto priemonių atsiradimą ir plėtrą Lietuvoje. Plėtosime ir skatinsime dviračių takų tinklo plėtrą, ypatingą dėmesį skiriant jų saugumui ir jau esamų takų saugumo užtikrinimui bei papildomų priemonių (atitvarų, ženklavimo, matomumo didinimo ir kt.) įrengimui.

351. Skatinsime elektromobilių plėtrą Lietuvoje. Plėtosime elektromobilių įkrovos stočių tinklą, valstybinio ir viešojo sektoriaus automobilius nuosekliai pakeisime elektra varomu transportu.

352. Vykdydysime geležinkelių infrastruktūros modernizavimo ir plėtros projektus, panaudodami nacionalines ir ES lėšas. Aktyviai dalyvausime rengiant geležinkelių transporto veiklą reglamentuojančius ES teisės aktus, kad juose būtų atsižvelgta į Lietuvos geležinkelių ypatumus.

353. Vykdydysime kryptingą valstybės politiką tranzitinių krovinių srautams Lietuvos geležinkeliais padidinti, papildomai pritraukiant Baltarusijos, Kazachstano, Rusijos, Ukrainos, Turkijos ir kitų Juodosios jūros baseino šalių, Kinijos, taip pat ES valstybių narių ir JAV krovinius.

354. Sudarysime keleivių ir (ar) krovinių vežimo paslaugas teikiantiems subjektams vienodas teises sąlygas naudotis viešąja geležinkelių infrastruktūra, kad būtų sąžiningai konkuruojama geležinkelių transporto sektoriuje; apginsime Lietuvos nacionalinius interesus, pasinaudodami Lietuvai suteikta teise spręsti dėl trečiųjų šalių tranzitinių vežimų geležinkeliu liberalizavimo; užtikrinsime, kad tokius vežimus ir toliau galėtų vykdyti tik nacionalinis vežėjas.

355. Minimalizuosime keleivių vežimo nuostolius, tinkamai panaudodami geležinkelių transportą keleiviams vežti vidaus rinkoje ir tarptautiniams vežimams.

356. Plėsimė geležinkelio elektrifikaciją, taip stiprinsime aplinkos apsaugą; stabilizuosime ir mažinsime sąnaudų ir paslaugų kainas.

357. Prie stambiausių geležinkelio mazgų išplėtosime viešuosius logistikos centrus, sudarydami kuo palankesnes sąlygas įvairių transporto rūšių sąveikai, verslo subjektams pritraukti naudotis sukurta infrastruktūra, įsiliejant į tarptautinių koridorių krovinių srautų bendrą visumą.

358. Atnaujinsime glaudų bendradarbiavimą su jūrų ir vidaus vandenų srityse dirbančia mokslo visuomene, mokslo įstaigomis, visokeriopai remsime Lietuvos aukštosios jūrėivystės mokyklos siekį įteisinti Jūrinės akademijos vardą.

359. Užtikrinsime jūrininkų teises valstybiniu ir tarptautiniu mastu, parengsime ilgalaikę nacionalinės jūrų laivybos programą; tobulinsime jūrininkų darbo apmokėjimo tvarką ir socialines garantijas, ratifikuosime Tarptautinės darbo organizacijos konvencijas dėl darbo jūrų laivyboje, dėl žvejų darbo, dėl darbo dokuose, dėl dokininkų darbų saugos ir sveikatos.

360. Sieksime užtikrinti tolesnį uosto infrastruktūros kūrimą, tobulinimą ir modernizavimą, kad būtų palaikoma dabartinė Klaipėdos uosto veiklos dinamika ir užtikrinamas jo konkurencingumas tarp kitų Baltijos jūros regiono uostų.

361. Skatinsime naujų keleivinės ir krovinės laivybos linijų atsiradimą, didindami Klaipėdos jūrų uosto konkurencingumą Baltijos jūros rytiniame regione.

362. Sieksime modernizuoti oro uostų infrastruktūrą, gerinti keleivių aptarnavimo kokybę.

363. Skatinsime vietinės ir užsienio mažosios aviacijos galimybes naudotis Lietuvos infrastruktūra ir tam kursime papildomas priemones.

364. Įvertindami socialinę pašto svarbą, išlaikysime AB Lietuvos pašto valstybės įmone, kartu skatindami skaidrų bendradarbiavimą su privačiomis šios srities bendrovėmis,

užtikrinsime ne tik pašto, bet ir kurjerių, logistikos, finansinio tarpininkavimo, reklamos ir elektronines tinkamas kokybės ir profesionalias paslaugas bei lankstų ir greitą prisitaikymą prie rinkos pokyčių.

XIV. APLINKOSAUGA IR URBANISTIKA

365. Būdami nuoseklūs aplinkosauginėje veikloje, plėtodami valstybės ūkį ir toliau laikysimės darnios plėtros principo naudojant gamtos išteklius, apsaugant aplinką nuo neleistinos taršos ir garantuodami sveiką gyvenseną dabartinei ir būsimoms kartoms.

366. Užtikrinsime šalies gyventojų teisę gyventi švarioje ir sveikoje aplinkoje. Sieksime mažinti oro taršą, modernizuosime visuomeninį transportą, skatinsime ekologiškai švaresnių degalų ir biodegalų gamybą bei naudojimą.

367. Aktyviai dalyvausime pasauliniame judėjime už klimato būsenos išsaugojimą, kuris yra pagrindinis gyvybinis išlikimo garantas Žemėje. Peržiūrėsime visus norminius teisės aktus ir, kur reikia, panaikinsime biurokratinės kliūtis efektyviam atsinaujinančių energijos išteklių panaudojimui, kad būtų skatinamos visos priemonės, mažinančios šiltnamio efektą, skirsime tam valstybės paramą. Ypatingą dėmesį skirsime energijos taupymui.

368. Neblogindami aplinkos kokybės sieksime ūkio plėtros, užtikrinsime šalies gyventojų teisę gyventi švarioje ir sveikoje aplinkoje. Įgyvendinsime ES direktyvas ir nacionalinius įstatymus, reglamentuojančius poveikį aplinkai ir žmogaus sveikatai.

369. Propaguosime aplinkosaugą, gyvūnų globą visais jaunimo mokymo lygiais, labiau naudosis nacionalinio transliuotojo galimybėmis. Remsime ir skatinsime nevyriausybių organizacijų aplinkosauginę veiklą, sieksime užtikrinti jų dalyvavimą priimant sprendimus ir įgyvendinant numatytas priemones.

370. Parengsime ir nuosekliai vykdysime tausojančios miškininkystės politiką. Mišką laikydami vienu iš pagrindinių Lietuvos gamtos turtų, tarnaujančiu valstybės ir piliečių gerovei, saugančiu kraštovaizdžio stabilumą ir aplinkos kokybę, išsaugosime jį ateities kartoms, tenkindami ekologines, ekonomines ir socialines visuomenės reikmes. Saugosime ir plėsime valstybinius miškus kaip šalies ekologinį, socialinį ir ekonominį garantą. Užtikrinsime nenutrūkstamą miško gamtosauginę funkciją ir rekreacinę reikšmę, vertingos medienos, kitos miško produkcijos gamybą, įveisdami ūkiškai vertingus, našius, biologiškai atsparius miškus.

371. Toliau didinsime miškų plotus, remsime privačias iniciatyvas. Laikysimės nuostatos, kad vienas svarbiausių ekosistemos stabilumo veiksnių yra miškai, ir jų tolesnė privatizacija, išskyrus numatytą gražinimą buvusiems savininkams, negalima. Pasitelkdami naujausias technologijas, toliau tobulinsime miškų išteklių naudojimą, ypatingą dėmesį skirdami miško ir miško ugdomojo kirtimo atliekų panaudojimui energetikai. Skatinsime ir remsime privačių miškų savininkų švietimą ir konsultavimą, remsime kooperatyvų steigimą, teiksime kitą pagalbą.

372. Laikysimės nuostatos, kad pagrindiniai miškų valdymo klausimai šalyje yra išspręsti ir tolesnis valdymo klausimų koregavimas galimas tik esant neišvengiamam būtinumui (kai kurių urėdijų stambinimas arba sujungimas).

373. Plėtosime švietimą kaip esminę priemonę aplinkos apsaugos politikai stiprinti. Pasiuksime, kad aplinkos apsaugos, socialinės ir ekonomikos plėtros darnos klausimai būtų perteikiami visose ugdymo ir studijų programose.

374. Ypatingą dėmesį skirsime biologinės įvairovės išsaugojimui ne tik saugomose teritorijose. Gyvūnijos ir augalijos naudojimas turi būti valstybinis reikalas ir jų naudojimo politikos klausimų sprendimas neturi būti perduotas privačiam sektoriui. Valstybė rems visuomenės rūpestį globojant gyvūnus, apsaugant gyvūnus nuo žiauraus elgesio su jais, sudarys sąlygas pasirūpinti beglobiais gyvūnais.

375. Parengsime Lietuvos naudingųjų iškasenų telkinių įsisavinimo programą, kuri nubrėžtų valstybinę ilgalaikę naudingųjų iškasenų eksploatacijos (gavybos ir gamybos)

strategiją. Kadangi valstybiniai žemės gelmių turtai yra naudojami neefektyviai, sudarysime sąlygas ir valstybės įmonėms efektyviau įsisavinti žemės gelmių turtais.

376. Stiprinsime institucinius gebėjimus, siekiant tinkamai panaudoti ir veiksmingai administruoti ES struktūrinių fondų skiriamą paramą. Veiksmingai ir skaidriai naudosime ES finansavimą, skirtą aplinkosaugai. Nuolat informuosime visuomenę apie aplinkos būklę ir prognozes.

377. Sukursime racionalią atliekų tvarkymo sistemą, kuri skatintų mažinti susidarantių atliekų kiekį ir jų keliamą pavojų supančiai aplinkai ir žmonių sveikatai. Skatinsime ir remsime atliekų perdirbimą, laikydami pagrindinių Valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano principų ir kryptių. Prioritetu laikysime atliekų rūšiavimą, kompostavimą, perdirbimą ir jų panaudojimą energijai gauti.

378. Skatinsime elektra varomų automobilių gamybą ir jų aptarnavimo tinklų kūrimą. Modernuosime viešojo transporto paslaugas. Sukursime aplinkos oro stebėsenos ir kontrolės sistemą, leisiančią operatyviai reaguoti į taršos sklaidą, užkirsti kelią taršai plisti.

379. Gerindami vandens kokybę, įvertinsime miestuose ir miesteliuose veikiančių nuotekų valymo įrenginių techninį lygį, siekdami nustatyti jų modernizavimo prioritetus tam, kad kuo skubiau būtų įgyvendinti ES reikalavimai dėl nuotekų. Peržiūrėsime miesto ir kaimo gyventojų geriamojo vandens kokybės įvertinimo sistemą ir tobulinsime kastinių šulinių vandens kokybės kontrolės tvarką, skatinsime kaimo bendruomenių iniciatyvas naudotis ES fondų parama bendruomenių vandentvarkos ūkiui modernizuoti (vandens kokybei iširti), nustatysime priemones, skatinančias šiuolaikišką ūkininkavimą, siekiant vandens taršos mažinimo.

380. Didinsime gamintojų atsakomybę už aplinkos taršą ir aplinkos kokybę, atsižvelgdami į ES keliamus reikalavimus. Sieksime, kad gamintojams ir importuotojams nustatytos atsakomybės prievolės būtų įgyvendintos mažiausiomis sąnaudomis, kad kiekvienas atliekų tvarkymo sistemos dalyvis būtų atitinkamai įvertintas, kad atliekų tvarkymo sistema funkcionuotų racionaliai ir konkurencingai.

381. Konstatuojame, kad kai kurie teritorijų planavimo ir statybų reglamentų specialiujų sąlygų ir kt. sprendimai yra pasenę, nebeatitinka šių dienų ūkio darnios plėtros reikalavimų, tapo vienu iš pagrindinių stabdžių pritraukiant investicijas ir mažina valstybės konkurencingumą, todėl sieksime juos pakeisti.

382. Nuodugnai išanaluosime esamų saugomų teritorijų apsaugą ir valdymą. Užtikrinsime, kad visais saugomų teritorijų lygiais būtų parengti reikalingi dokumentai, nustatyti reglamentai, suformuluoti visiems piliečiams aiškūs draudimai, leidimai kompensacijoms ir kt. Iki minimumo sumažinsime subjektyvumo veiksnių valdant saugomas teritorijas. Pasieksime, kad gyventojai, gyvenantys saugomose teritorijose, nejaustų nepatogumų, kad šių gyventojų gyvenimas gerėtų. Atkursime sumenkusį saugomų teritorijų autoritetą. Laikysimės nuostatos, kad saugomų teritorijų plotas Lietuvoje yra suformuotas.

383. Ypatingą dėmesį skirsime privačiai iniciatyvai statant sveikatingumo, rekreacijos, sporto ir kitus statinius, ypač kaimo vietovėse, ugdysime sveikos gyvensenos principus tarp jaunimo.

XV. KONKURENCINGAS ŽEMĖS ŪKIS IR ĮVAIRIAPUSĖ KAIMO PLĖTRA

384. Sukursime ilgalaikę kaimo plėtros strategiją, paremtą gyvenimo kokybės gerinimo ir socialinių skirtumų tarp miesto ir kaimo gyventojų mažinimu, darniu atskirų regionų vystymusi, kaimo gyventojų užimtumo didinimu, vietos veiklos grupių ir bendruomenių aktyvumo skatinimu ir partneryste, fizinės ir socialinės kaimo infrastruktūros gerinimu.

385. Formuosime visuomenėje patrauklų požiūrį į kaimą ir žemės ūkį. Gerinsime kaimo žmonių gyvenimo kokybę. Skatinsime žmones kurti ir plėtoti tradicinius ir alternatyvius verslus. Remsime konkurencingų ūkių, gebančių gaminti aukštos kokybės sveiką ir saugią produkciją, kūrimąsi, taip pat ekologiškų natūralių, išskirtinės kokybės ir tradicinių

gyvulininkystės produktų gamybą, skatinsime tokių ūkių plėtrą.

386. Sieksime skirti ES paramą investiciniams, naujas technologijas įgyvendinantiems projektams, o ne veiklai nutraukti žemės ūkio sektoriuje. Skatinsime smulkiojo ūkio kooperaciją bendrai valstybės dotuojamos modernios technikos panaudai.

387. Remsime vidutinio dydžio prekių ir šeimos ūkių kūrimąsi plėtojant modernų, gebantį konkuruoti žemės, maisto ir miškų ūkį, racionaliai naudojant žemės išteklius ir papildomai remdami tausojančio žemės ir miškų ūkio plėtrą plėtosime ekonominius santykius tarp žemės ūkio produktų gamintojų, perdirbėjų ir prekybininkų, kurdami šiuos santykius normalizuojančią sistemą.

388. Sieksime, kad mokslo plėtra, inovacijos ir modernių technologijų diegimas taptų vienu iš svarbiausių pažangos veiksnių žemės ūkio sektoriuje. Didinsime žemės ūkio mokslinių tyrimų indėlį į šalies agrarinės ekonomikos plėtrą. Skatinsime taikomuosius ir fundamentaliuosius tyrimus visose žemės ūkio mokslo srityse. Sieksime orientuoti žemės ūkio ir miškininkystės mokslininkų veiklą į taikomuosius tyrimus, skatinančius žemės ūkio pažangą ir konkurencingumo didinimą. Skirsime paramą inovacijoms ir įgūdžiams, žaliosioms technologijoms ir efektyviam tyrimų rezultatų panaudojimui.

389. Efektyviai panaudosime ES ir nacionalinio biudžeto lėšas, gerindami kaimo infrastruktūrą, plėsdami inžinerinius tinklus (elektros, vandentiekio, kanalizacijos, ryšių ir kt.), sieksime, kad kiekvienais metais būtų skiriama lėšų rajoninių kelių ir žvyrkelių asfaltavimui ir priežiūrai.

390. Plačiau panaudodami ES paramos ir nacionalinio biudžeto lėšas, remsime smulkiojo ir vidutinio verslo įmonių kūrimąsi kaime, netradicinės žemdirbystės ir alternatyviųjų verslų plėtrą. Plėtosime žemės ir miškų ūkio, kaip vieningo kaimo plėtos komplekso, integraciją. Remsime ūkininkus, auginančius bioenergetinius augalus, siekiančius pasistatyti vėjo elektrines ir hidroelektrines, biodujų generatorius.

391. Skatinsime kaimo turizmą, ekoturizmą, tradicinius kaimo verslus, tradicinių amatų centrų kūrimąsi, remsime tautinio paveldo ir tradicinių produktų gamybą. Saugosime ir puoselėsime Lietuvos tautinį paveldą. Skatinsime alternatyviųjų verslų kūrimąsi, jų įvairovės didinimą, vietinių iniciatyvų plėtrą ir naujų darbo vietų kūrimą.

392. Priešinsimės Lietuvos ūkininkų diskriminacijai. Sieksime, kad Lietuvos ūkininkams būtų sudaromos vienodos ekonominės sąlygos su senųjų ES valstybių narių ūkininkais. Sieksime, kad tiesioginės išmokos Lietuvos žemės ūkiui būtų tokio paties dydžio kaip ir ūkininkams senosiose ES valstybėse narėse.

393. Sudarysime palankias sąlygas jaunimui savarankiškai ūkininkauti ar imtis kito verslo kaimo vietovėse.

394. Sieksime, kad žemės ūkio paskirties žemė netaptų ne tik užsieniečių, bet ir Lietuvos Respublikos piliečių machinacijų objektu. Sudarysime vietos bendruomenėms teisingas sąlygas daryti įtaką žemės rinkai realiai ūkininkaujančių asmenų naudai.

395. Užbaigsime nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimą. Artimiausiu metu baigsime nuosavybės teisių į žemę ir mišką atkūrimą kaime, aktyviau vykdysime ir remsime žemės konsolidaciją, leisiančią efektyviau panaudoti žemės sklypus, gerinti ūkininkavimo sąlygas ir kurtis naujiems ūkiams.

396. Įsipareigojame iš esmės peržiūrėti teisinę bazę, reglamentuojančią žemės ūkio produkcijos pirkimą ir pardavimą, kad būtų įteisintos ilgalaikės žemės ūkio produkcijos pirkimo–pardavimo sutartys. Numatysime geresnį šio proceso kontrolės mechanizmą.

397. Skirsime paramą tiesioginių pardavimų ir vietinės rinkos plėtrai. Skatinsime tiesioginės prekybos gyvulininkystės ir augalininkystės produktais formų plėtrą, leisiančią ūkininkams produktus parduoti tiesiogiai vartotojams.

398. Peržiūrėsime ūkininko pajamų apmokestinimą: pelno mokesčio taikymą ir ūkininkų apmokestinimą pagal ūkio dydį, skaičiuojamą europiniais vienetais.

399. Plėtosime ir remsime specializuotą kooperaciją žemės ūkyje, ypatingą dėmesį skirdami žemės ūkio produkcijos realizavimo kooperatyvams ir gamintojų organizacijų

steigimuisi, remsime kaimo bendruomenių ir vietos veiklos grupių iniciatyvas. Ilginsime pridėtinės vertės kūrimo grandinę ūkiuose, greta pirminės gamybos plėtojant perdirbimo ir kitą veiklą.

400. Gerinsime ūkininkavimo sąlygas nenašiose žemėse. Skatinsime auginti mėšinius galvijus, nederlingose žemėse – avis, taip sukurdami papildomas darbo vietas ir pridėtinę vertę.

401. Sukursime ir saugosime racionalų švietimo, medicinos, kultūros ir kitų tinkamos kokybės socialinių paslaugų tinklą kaimo vietovėse. Gerinsime kaimo infrastruktūrą, švietimą, sveikatos apsaugą, renovuosime kultūros ir kitus kaimo objektus, kad plačiau būtų tenkinami kaimo žmonių gyvenimo kokybės reikalavimai. Kaimo žmonėms turi būti lengvai pasiekiamos ir miestuose kuriamos kultūros paslaugos. Sieksime, kad Lietuvos kaimas atgimtų, išsaugotų savo kultūrą, etninę specifiką, sveikatos, kultūros ir švietimo židinius; kad maksimaliai būtų tenkinami kaimo žmonių gyvenimo kokybės reikalavimai.

402. Siekdami suderinti kaimo bendruomenių poreikį gyventi švaresnėje, neužterštoje aplinkoje, skatinsime plėtoti aplinką tausojančią žemės ūkio gamybą, plačiau naudoti atsinaujinančią energetiką. Skatinsime biojėgainių statybą ir bioenergetikos plėtrą, energijos iš atsinaujinančių energijos išteklių gamybos žemės ūkio ir miškininkystės sektoriuose didėjimą. Užtikrinsime tvarų žemės tvarkymą, kraštovaizdžio ir bioįvairovės išsaugojimą.

403. Skatinsime ir remsime profesinį žemdirbių švietimą, tęstinį mokymąsi, informavimą, konsultavimą, taikomuosius tyrimus agrarinės ekonomikos politikos, kaimo regioninės, ekonominės ir socialinės plėtros bei aktualiais technologiniais klausimais. Atsižvelgdami į Lietuvos agrarinio sektoriaus ir visos valstybės poreikius, užtikrinsime aukštos kvalifikacijos žemės ūkio specialistų rengimą, skirsime tikslinį finansavimą nepopuliarioms, tačiau labai šalies agrariniam sektoriui reikalingoms universitetinių studijų programoms, rengiančioms aukštos kvalifikacijos žemės ūkio specialistus.

404. Sieksime, kad Lietuvos ambasados užsienyje taptų Lietuvos verslo ambasadomis. Imsimės konkrečių, efektyvių veiksmų, ieškodami naujų ir plėsdami esamas lietuviškų žemės ūkio ir maisto produktų realizavimo rinkas. Esame įsitikinę, kad kuo daugiau ūkininkų ir įmonių dalyvauja produkcijos eksporto plėtroje, tuo jų verslas stabilesnis. Skatinsime gaminamos produkcijos eksportą, ieškosime naujų žemės ūkio produktų ir lietuviškų maisto produktų realizavimo rinkų ir plėsimė esamas. Sieksime sudaryti vienodas konkurencines sąlygas Lietuvos ūkininkams ir gamintojams tarptautinėse rinkose.

405. Vykdydysime žemės ūkio valdymo reformą, kad jis būtų paprastesnis ir efektyvesnis.

406. Stiprinsime žemdirbių savivaldos ir kaimo nevyriausybinį organizacijų statusą.

XVI. VALSTYBĖS VALDYMAS

407. Valstybės valdymo politikos tikslas – valstybės valdymą nuosekliai artinti prie Lietuvos Respublikos piliečių poreikių tenkinimo. Tuo tikslu sistemiskai tirsime visuomenės raidą, rengsime gyventojų apklausas, analizuosime kylančias problemas. Tobulinsime valstybės valdymą persikirstydami valstybės institucijų funkcijas ir visiškai pašalindami jų dubliavimą. Nedidinsime valdymo sąnaudų ir valstybės tarnautojų skaičiaus. Plėsimė savivaldos teises teritoriniuose administraciniuose vienetuose ir didinsime savivaldos savarankiškumą ir atsakomybę. Užtikrinsime valstybės valdymo ir savivaldos efektyvumą gerindami viešąjį administravimą.

408. Plėtodami e. demokratijos sprendimus, aktyvinsime visuomenės ir viešojo administravimo institucijų sąveiką, informacinėmis ir ryšių technologijų priemonėmis skatinsime pilietinį aktyvumą darant įtaką valdžios politiniams sprendimams.

409. Modernuosime viešąjį sektorių įtraukdami piliečius į valdymo procesus, atkursime valstybės valdymo institucijų veiksmingumą ir optimuosime ministerijų, kitų institucijų funkcijas, didinsime veiklos skaidrumą ir atvirumą.

410. Tobulinsime sprendimų poveikio vertinimą, atsižvelgiant į tai, kokį socialinį ir

ekonominį efektą galima pasiekti tokiais sprendimais.

411. Sieksime paprastinti administracines taisykles ir procedūras piliečiams bei verslui: atsisakysime perteklinių duomenų reikalavimo, sutrumpinsime sprendimų priėmimo terminus, atsisakysime nereikalingų patikrų ir kai kurių kontroliuojančiųjų institucijų.

Valstybės tarnybos pertvarka

412. Sieksime, kad valstybės tarnyba Lietuvoje turėtų visuomenės pasitikėjimą, veiktų efektyviai ir rezultatyviai, būtų atsakinga, skaidri, tinkamai valdoma, atvira naujovėms ir visuomenei.

413. Siekdami, kad atranka į valstybės tarnybą būtų objektyvesnė ir skaidresnė, kad būtų užkirstas kelias protekcionizmui ir valstybės tarnybos politizavimui, kad į pareigas būtų skiriami reikiamą kompetenciją ir vertybines nuostatas turintys asmenys, diegsime iš dalies centralizuotą atrankos į valstybės tarnybą sistemą. Užtikrinsime, kad į valstybės tarnybą būtų priimami ir joje dirbtų tik nepriekaištingos reputacijos asmenys.

414. Siekdami pritraukti į valstybės tarnybą naujus žmones ir išlaikyti aukštą jau dirbančių valstybės tarnautojų kvalifikaciją ir vertybines nuostatas, sudarysime sąlygas jauniems ir gabiems asmenims didinti savo kompetenciją ir nuosekliai daryti karjerą, taip pat atlaikyti privataus sektoriaus konkurenciją. Tobulinsime valstybės tarnautojų veiklos vertinimo ir karjeros planavimo, taip pat darbo apmokėjimo ir motyvavimo sistemas, garantuosime tokį darbo užmokestį ir karjeros galimybes, kokie bus adekvatūs veiklos rezultatams ir indėliui.

415. Siekdami, kad valstybės tarnautojų mokymo sistema būtų efektyvesnė, daugiau dėmesio skirsime valstybės tarnautojų praktiniams, analitiniams įgūdžiams lavinti, labiau susiesime valstybės tarnautojų mokymus su kompetencijų vadyba, reikliau vertinsime mokymo paslaugas teikiančių subjektų gebėjimus ir jų teikiamų paslaugų kokybę, skatinsime per mokymus įgytas žinias taikyti praktiškai, tikslingiau naudosime mokymus kaip valstybės tarnautojų motyvavimo priemonę, efektyviai naudosime mokymui skirtas ES fondų ir programų lėšas.

416. Siekdami, kad valstybės tarnyba būtų atvira, tobulinsime Valstybės tarnautojų registrą ir valstybės tarnybos informacinę sistemą, pasieksime, kad valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms būtų teikiama visa reikiama informacija žmogiškųjų išteklių valdymo klausimais.

Valstybės valdymo tobulinimas

417. Užtikrinsime aiškia valstybės valdymo institucijų, jų vykdomų funkcijų ir tarpusavio ryšių sistemą. Neatidėliotinai reorganizuosime valstybinio valdymo ir kontrolės institucijas bei įstaigas, kurios aiškiai dubliuoja vienos kitą. Supaprastinsime sprendimų priėmimo procedūras.

418. Gerinsime viešųjų reikalų valdymo kokybę, stiprinsime viešajame sektoriuje dirbančių asmenų kompetenciją, diegiant tarptautinius standartus ir dalijantis gerąja administravimo patirtimi.

419. Nedidinsime ministerijų skaičiaus, aiškiai patvirtinsime ministrų valdymo sritis ir nustatysime tiksliai apibrėžtus darbus ir efektyvaus jų atlikimo kriterijus bei atsakomybę. Peržiūrėsime ilgalaikę valstybės valdymo modernizavimo strategiją.

420. Pertvarkysime Vyriausybės įstaigų tinklą taip, kad būtų taupomos valstybės biudžeto lėšos, užtikrinamas geresnis įstaigų bendradarbiavimas, administracinių paslaugų teikimas būtų patogesnis gyventojams.

Savivaldos plėtojimas ir savivaldybių atsakomybės didinimas

421. Didinsime savivaldybių ekonominį ir finansinį savarankiškumą, tobulinsime savivaldybių biudžetų pajamų nustatymo metodiką, kad būtų skatinamas verslumas, investicijos, darbo vietų kūrimas ir mokestinių pajamų augimas savivaldybės teritorijoje. Optimizuosime savivaldybių biudžetų sudarymo ir mokesčių sistemas taip, kad savivaldybių biudžetai tiesiogiai priklausytų nuo sėkmingos ūkio subjektų veiklos, savivaldybės teritorijoje plėtojamo verslo ir darbo vietų skaičiaus.

422. Sudarysime teises ir kitas reikiamas sąlygas, kad būtų įdiegta ir patobulinta savivaldybių strateginių veiklos planų ir savivaldybių biudžetų pagal programas rengimo, tvirtinimo, vykdymo ir kontrolės sistema. Didinsime savivaldos gebėjimus savarankiškai atlikti jau pavestas funkcijas, mažindami valstybės kišimąsi į jų administravimą.

423. Sugriežtinsime asmeninę politikų teisinę atsakomybę už žalą, padarytą priimant sprendimus, už Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo reikalavimų nesilaikymą. Vietinės valdžios organai privalės turėti veiksmų ir iniciatyvos laisvę vykdyti jiems rinkėjų patikėtus visuomeninius įpareigojimus.

424. Remsime tiesioginius merų rinkimus ir sieksime merams ne tik didesnių įgaliojimų, bet ir griežtesnės atsakomybės. Tobulinsime savivaldybių administracinę priežiūrą.

425. Didinsime seniūnų veiklos efektyvumą, tobulindami seniūnų veiklos programų rengimo, metinio planavimo procedūras. Stiprinsime jų atsakomybę ir atskaitomybę seniūnijos bendruomenei. Skatinsime bendruomeniškumą ir teikiamų paslaugų prieinamumą visuomenei.

Regionų politika

426. Tobulinsime ir toliau įgyvendinsime nacionalinę regionų plėtros strategiją, kurios pagrindiniai tikslai – mažinti ekonominius ir socialinius vystymosi skirtumus, skatinti plėtrą tikslinėse teritorijose, įtraukti savivaldybes į nacionalinės regionų plėtros politikos formavimą ir įgyvendinimą, tinkamai koordinuoti nacionalinės regionų plėtros politikos priemones su regionine ES politika.

427. Valstybės politinę ir ekonominę paramą sutelksime tikslinėms teritorijoms. Didinsime regionų plėtros tarybų vaidmenį įgyvendinant nacionalinę regionų plėtros politiką, taip pat jų įgaliojimus, planuojant ir administruojant ES struktūrinę paramą.

428. Vykdydysime programas, kurios mažintų pajamų bei gyvenimo lygio ir jo kokybės skirtumus tarp atskirų žmonių ir regionų, diegsime skurdo ir socialinės atskirties mažinimo priemones. Mažindami socialinius ir ekonominius skirtumus skatinsime išsaugoti esamas darbo vietas, steigti naujas, gerinti sąlygas verslui ir jo plėtrai.

429. Įgyvendindami įvairias valstybės strategijas bei programas ir planuodami valstybės investicijas, jas vertinsime regionų plėtros aspektu, užtikrindami socialinių, ekonominių skirtumų mažinimą šiose teritorijose. Kursime regionines inovacines sistemas, kurios, sujungus verslo, mokslo (universitetų, kolegijų) ir kitų dalyvių (inovacinių centrų, mokslo ir technikos parkų, verslo inkubatorių ir pan.) pastangas, galėtų sėkmingiau plėtoti to regiono smulkų ir vidutinį verslą.

430. Ypatingą dėmesį skirsime gyvenimo lygio kėlimui kaimo vietovėse, socialinės atskirties mažinimui tarp didžiųjų miestų ir kaimo gyventojų. Sutelksime valstybės politinę ir ekonominę paramą tikslinėms teritorijoms.

431. Sieksime, kad ES biudžete didesnis dėmesys būtų skiriamas padėti mažiausiai išsivysčiusiems ES regionams, tarp kurių turi būti įtraukiama ir Lietuva.

XVII. KOVA SU KORUPCIJA

432. Kovai su korupcija sieksime sutelkti aukščiausiųjų valstybės vadovų, pilietinės visuomenės, visuomenės informavimo priemonių, valstybės institucijų, verslo, nevyriausybinių organizacijų, aukštojo mokslo įstaigų, religinių organizacijų bei kitų

visuomenės atstovų pajėgas, įtraukiant juos į aktyvų korupcijos atvejų atskleidimą, siekiant visuomenės ir politikų moralinio, psichologinio ir pilietinio viešosios sąmonės antikorupcinio lūžio ir nepakantumo korupcijai, įtvirtinant realiai, o ne šūkais, teisinės valstybės ir visų valdžios įstaigų tarnavimo žmonėms, visų asmenų lygybės įstatymui principus, plėtojant teisėsaugos institucijų ir administravimo sprendimų viešumą.

433. Vykdydysime veiksmingą ir koordinuotą antikorupcinę politiką. Skaidrinsime viešųjų pirkimų procesą, kad jie būtų vykdomi elektroninėje erdvėje.

434. Įstatymuose įtvirtinsime nuostatą, kad valstybės tarnautojai, pareigūnai ir jiems prilyginti asmenys privalo pranešti apie sužinotus korupcinius pažeidimus ir korupcinius nusikaltimus savo darbdaviui arba kompetentingoms teisėsaugos institucijoms. Jiems to nepadarius, trauksime juos įstatymų nustatyton atsakomybėn ir taikysime kitas teisės aktų leidžiamas poveikio priemones.

435. Asmenims, pranešusiems apie korupcinius pažeidimus ir korupcinius nusikaltimus, užtikrinsime valstybės gynybą ar apsaugą nuo administracinio ar kitokio persekiojimo bei susidorojimo, priimdami tam reikalingus įstatymus ar kitus teisės aktus, ir nustatytais atvejais suteiksime imunitetą nuo baudžiamojamo persekiojimo.

436. Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse įtvirtinsime korupcinę nusikalstamą veiką – prekybą poveikiu arba įtaka.

437. Įgyvendinsime turto, kurio įsigijimo teisėtumas nebuvo pagrįstas, išieškojimą civiline tvarka arba šio turto ar lėšų perėmimą valstybės nuosavybėn, taip užkertant galimybę neteisėtai praturtėti.

438. Pailginsime patraukimo baudžiamojon atsakomybėn už stambaus masto korupciją ar valstybės lėšų bei turto pasisavinimą terminus.

439. Peržiūrėsime ir atnaujinsime Lietuvos Respublikos nacionalinę kovos su korupcija 2011–2014 metų programą ir strategiją, pasitelkę kvalifikuotus ekspertus, piliečius, visuomenės ir nevyriausybinį organizacijų, bendruomenių atstovus.

XVIII. TEISĖ IR TEISĖTVARKA

440. Suprasdami žmogaus teisių ir laisvių apsaugos svarbą, sieksime, kad teisėsaugos institucijos efektyviai dirbtų saugodamos mūsų piliečių teises ir laisves, veiksmingai reaguotų į teisės pažeidimus.

441. Optimizuosime viešąjį saugumą užtikrinančių institucijų skaičių, kad jų atliekamos funkcijos būtų aiškiai apibrėžtos teisės aktuose ir tokiu būdu būtų išvengta jų dubliavimo. Šiuo tikslu reorganizuosime Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybą prie Vidaus reikalų ministerijos. Sustiprinsime viešąjį saugumą užtikrinančių institucijų veiklos išorės ir vidaus kontrolės mechanizmą, kuris turėtų garantuoti jų veiklos skaidrumą, nešališkumą, tarnavimą žmogui, nesikišimą į privatų žmonių gyvenimą ir panaikintų korupcijos pasireiškimo galimybę.

442. Užtikrinsime, kad savivaldybių institucijų ir policijos veiksmai užtikrinant viešąją tvarką ir visuomenės saugumą būtų koordinuojami ir derinami. Policija dar aktyviau turėtų bendradarbiauti su nevyriausybėmis organizacijomis ir gyventojais, ypač užkertant kelią prekybai žmonėmis, priverstiniam darbui, smurtui šeimoje. Skatinsime savivaldybes kurti viešąją tvarką palaikančius padalinius, nuosekliai perduoti jiems atskirų Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso normų taikymo iniciatyvą. Remsime bendruomenių iniciatyvas, skirtas teritorijų saugumui užtikrinti, saugiai kaimynystei propaguoti ir įgyvendinti.

443. Toliau tobulinsime statutinių įstaigų administravimą, finansų ir kitų išteklių valdymą, taip mažindami šių įstaigų administravimui skiriamus asignavimus. Dėl to bus dar labiau optimizuojama policijos struktūra – ji bus suderinta su esama ir praktiškai pasiteisinusia teismų ir prokuratūrų struktūra. Įdiegsime integruotą baudžiamojamo proceso informacinę sistemą – e. byla, kurioje bus fiksuojami visų tyrime dalyvaujančių institucijų

pareigūnų veiksmai ir informacija, susijusi su nusikalstamos veikos tyrimu, nuo nusikalstamos veikos užregistravimo iki nuosprendžio paskelbimo.

444. Griežtinsime policijos ir kitų teisėsaugos institucijų pareigūnų atranką į tarnybą, užtikrindami, kad pareigūnais dirbtų tik reikiamą išsilavinimą turintys asmenys. Ypač daug dėmesio skirsime ikiteisminio tyrimo pareigūnams, siekdami, kad šias pareigas einantys asmenys be išimties turėtų reikiamo lygio teisinį išsilavinimą. Pagal valstybės užsakymą studijuojantiems būsimiesiems statutiniams pareigūnams garantuosime nemokamą mokslą ir mokymosi metu reikiamą materialinį aprūpinimą.

445. Į tarnybą priimamiems naujiems pareigūnams sudarysime sąlygas pasirinkti tarnybos stažą pensijai gauti iki 25 tarnybos metų: ištarnavusiems šį laiką pareigūnams būtų mokama didesnė pensija.

446. Taikysime lanksčią pareigūnų darbo užmokesčio sistemą. Bendrą statutinių pareigūnų darbo užmokesčio ir socialinių garantijų sistemą reglamentuosime Vidaus tarnybos statute. Sukursime integruotą pareigūnų atrankos sistemą. Pareigūnų karjerą susiesime su tiksliniu ir nuolatiniu pareigūnų veiklos ir gebėjimų vertinimu, kvalifikacijos tobulinimu.

447. Tobulinsime viešojo saugumo paslaugų infrastruktūrą. Į iš 2014–2020 m. ES struktūrinės paramos finansuojamą sritį sieksime įtraukti būtiniausių policijai objektų ir paslaugų finansavimą. Stiprinsime ES išorės sienų apsaugą stiprindami Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos darbo efektyvumą, užtikrinsime, kad ES skiriamos lėšos išorinių sienų apsaugai būtų panaudotos efektyviai, pirmiausia diegiant naujausias technologijas. Parengsime plėtros planą, kad skaitmeninio mobiliojo radijo ryšio sistema taptų visų viešojo saugumo ir pagalbos tarnybų bendruoju tinklu ir taip būtų užtikrinta glaudi ir greita šių tarnybų sąveika. Ypatingą dėmesį skirsime gelbėjimo tarnybų sąveikai su kariuomene, siekdami tokiu būdu sustiprinti gelbėjimo tarnybų pajėgumus, ypač vykdant paieškos ir gelbėjimo darbus jūroje, Kuršių mariose, kituose šalies regionuose. Greitosios pagalbos tarnybų pajėgų valdymą integruosime į bendrojo pagalbos telefono numerio 112 tinklą.

448. Priešgaisrinės apsaugos, ekstremaliųjų situacijų valdymo, civilinės saugos ir gelbėjimo funkcijoms atlikti tobulinsime bendrą dviejų lygių gelbėjimo tarnybų sistemą. Skatinsime ir numatysime galimybes kurti savanoriškoms ugniagesių formuotėms, ypač kaimo vietovėse.

449. Užtikrinsime tarptautinių įsipareigojimų įgyvendinimą kovos su nusikalstamumu srityje, šalies viduje stiprinsime policijos, saugumo, kitų teisėsaugos institucijų, teismų ir prokuratūros bendradarbiavimą, ypač kovojant su organizuotu nusikalstamumu, prekyba narkotikais, terorizmu, prekyba žmonėmis ir kitomis nusikalstamomis veikomis, įgavusiomis tarptautinį pobūdį. Šiuo tikslu toliau aktyviai dalyvausime tarptautinių institucijų, tokių kaip Interpolas, Europolas, FRONTEX, OLAF, taip pat Baltijos jūros regiono kovos su organizuotu nusikalstamumu darbo grupės veikloje.

Migracijos politika

450. Kartu su ES dėsime visas pastangas, kad būtų suvaldyta migracija.

451. Inicijuosime bendrą išorinių sienų kontrolės politiką, siekdami sustiprinti kovą su nelegalia prekyba žmonėmis, suaktyvinti nelegalios migracijos prevenciją ir kontrolę. Dėsime pastangas, kad būtų įveiktos kylančios naujos grėsmės: plintantis vartotojiškas kosmopolitizmas, protų nutekėjimas, prekyba žmonėmis, Europos sienas peržengiantis terorizmas, nusikaltimai ir ekstremizmas.

452. Aktyviai dalyvausime plėtojant bendrą Europos prieglobsčio sistemą, pagrįstą teisingomis prieglobsčio taisyklėmis bėgantiems nuo persekiojimo asmenims.

453. Parengsime kompleksinę emigravusios darbo jėgos susigrąžinimo programą, aprėpiančią skubų naujų darbo vietų steigimą, socialinių stimulų sugrįžti į Lietuvą paketo parengimą, geresnių sąlygų sugrįžtančiųjų socialiniams poreikiams tenkinti sukūrimą.

XIX. TEISĖSAUGA

454. Žmogaus teisių apsaugą užtikrinsime nuosekliai tobulindami teisinę sistemą. Lietuvos piliečių teisių ir pareigų įgyvendinimas turi būti neatsiejamas nuo demokratijos raidos ir atsakomybės už šalies ateitį.

455. Vengsime nepagrįsto dažno teisės aktų keitimo, palaikysime teisinės sistemos stabilumą. Peržiūrėsime esamą teisinę bazę, panaikinsime teisės aktus, kurie yra neveiksmingi ar dubliuojasi, supaprastinsime teisės normų turinį ir formą.

456. Teisės aktų projektus rengsime atsižvelgdami į pagrįstus visuomenės poreikius ir nuomonę. Plačiau įtrauksime piliečius į teisėkūrą.

457. Užtikrinsime, kad naują teisinį reguliavimą nustatantys teisės aktai būtų priimami tik po viešo svarstymo ir pritarimo. Įteisinsime tvarką, kad, rengiant įstatymus ir kitus teisės aktų projektus, būtų palaikomas aktyvus dialogas su visuomene, asociacijomis, asocijuotomis verslo struktūromis.

458. Užtikrinsime, kad dėl naują teisinį reguliavimą nustatančių teisės aktų projektų būtų atliktas jų galimo poveikio visuomeniniams santykiams vertinimas.

459. Laikysimės nuostatos, kad paprastai naują teisinį reguliavimą nustatantys teisės aktai turi įsigalioti ne anksčiau kaip po pusės metų nuo jų priėmimo.

460. Skatinsime ginčų taikinamojo tarpininkavimo (mediacijos) sistemos plėtrą ir efektyvumą. Įteisinsime taikos teisėjo institutą.

461. Atkursime žmonių pasitikėjimą teisine sistema, parengsime koncepciją ir įstatymų pakeitimo projektus dėl visuomeninių teisėjų (tarėjų) instituto teismuose. Patobulinsime viešojo intereso gynimo mechanizmą.

462. Didelį dėmesį skirsime baudžiamojo ir administracinio proceso dalyvių laiko sąnaudų ir finansinių išteklių mažinimui, atsisakysime perteklinių procedūrų ir taip paskatinsime baudžiamųjų bylų nagrinėjimą pagreitinto proceso tvarka. Baigsime rengti ir priimsime naują Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksą.

463. Rūpestingai saugosime teismų nepriklausomumą, skatinsime specializuotų skyrių steigimą teismuose ir operatyvų darbo, šeimos ir kitų bylų nagrinėjimą. Ryžtingai atsisakysime teismams nebūdingų funkcijų, nuosekliai didinsime teisėjų padėjėjų skaičių. Sieksime geresnio teismų materialinio ir techninio aprūpinimo. Sutrumpinsime ekspertų išvadų teikimo terminus.

464. Organizuosime kvalifikuotų tyrėjų rengimą, didinsime jų darbo užmokestį, nustatysime optimalų jų darbo krūvį. Gerinsime šios profesijos įvaizdį.

465. Gerinsime visuomenės ir teismų tarpusavio supratimą, teikdami visuomenei išsamią informaciją apie teismų veiklą ir aiškindami sprendimus, optimizuosime teismų sistemą.

466. Užtikrinsime, kad valstybės funkcijos, perduotos notarams, antstoliams ir kt., būtų atliekamos tinkamai ir už protingą kainą.

467. Užtikrinsime, kad informacija apie teisės aktus, jų projektus ir baigiamuosius teismų sprendimus būtų skelbiama viešojoje elektroninėje erdvėje ir prieinama kiekvienam.

468. Užkirsime kelią pertekliniam teisinių santykių reglamentavimui, prioritetą teikdami teisės aktų konsolidavimui ir kodifikavimui. Tobulinsime ikiteisminio tyrimo procedūras ir didinsime šioje srityje dirbančio personalo kompetenciją.

469. Tobulinsime visuomenės teisinį švietimą, kad kiekvienas Lietuvos žmogus įgytų teisės pagrindus ir gautų žmogaus teisių apsaugai užtikrinti reikalingų teisės žinių. Tam tikslinsime ir papildysime ugdymo turinį bendrojo ugdymo mokyklose. Vykdydysime aktyvią švietimo politiką žmogaus teisių srityje, kad būtų veiksmingai ginamos konstitucinės teisės į nešališką teisumą, asmens saugumą, privataus gyvenimo neliečiamumą užtikrinančios teisės, kad nebūtų pažeidinėjama nekaltumo prezumpcija viešojoje erdvėje.

470. Užtikrinsime nemokamą pirminę teisinę pagalbą visiems, praplėsime asmenų, turinčių teisę į antrinę teisinę pagalbą, sąrašą.

471. Kovą su teisės pažeidėjais grįsime ilgalaike ir nuoseklia strategija, užtikrinančia, kad kiekvienas teisės pažeidimas būtų tinkamai ištirtas, kad pažeidėjui neišvengiamai būtų skirta įstatymų nustatyta sankcija, o nusikaltimų aukoms atlyginta žala. Būsime nepakantūs sunkiems ekonominiams nusikaltimams. Griežtinsime bausmes už pasikėsinimą į žmogaus gyvybę ir turta.

472. Užtikrinsime, kad būtų gerbiamos žmogaus teisės kardomąjį kalinimą ir teismų paskirtas bausmes vykdančiose įstaigose.

473. Sudarysime sąlygas nusikaltusių ir paskirtą bausmę atlikusių asmenų resocializacijai ir geresniam išiliejimui į visuomenės gyvenimą, kad būtų išvengta nusikaltimų pasikartojimo.

474. Užtikrinsime, kad bausmių vykdymo politika būtų perorientuota iš skirtos nubausti nusikaltimą padariusį asmenį į skirtą perauklėti nusikaltimą padariusį asmenį, kad už nesunkius nusikaltimus nebūtų taikomos laisvės atėmimo bausmės. Esame įsitikinę, kad tik esminė viso sektoriaus (teisės aktų ir infrastruktūros) reforma sudarys galimybes mažinti nusikaltimų, išlaikytinių laisvės atėmimo vietose skaičių.

XX. KRAŠTO GYNYBA IR NACIONALINIS SAUGUMAS

475. Sieksime aktyviai prisidėti prie taikos ir saugumo pasaulyje, euroatlantinį bendradarbiavimą plėtoti kaip esminę nacionalinio saugumo sąlygą, svarbiausiomis organizacijomis laikydami ES ir NATO, stiprinsime ryšius gynybos srityje tarp Europos valstybių.

476. Stiprinsime bendrą ES saugumo ir užsienio politiką, vengdami dubliavimo su pagrindiniu saugumo garantu – NATO. Didinsime mūsų įtaką priimant sprendimus dėl konfliktų ir terorizmo priežasčių likvidavimo, taikos palaikymo ir humanitarinės pagalbos teikimo krizių zonose.

477. Periodiškai atliksime grėsmių valstybei vertinimą ir, atsižvelgdami į besiformuojančius naujus rizikos veiksnius, laiku tikslinsime ir keisime nacionalinio saugumo ir gynybos strategines kryptis, veiklos planus, numatydami efektyvias priemones krašto saugumui užtikrinti.

478. Nuolat atliksime grėsmių nacionaliniam saugumui stebėseną, ypatingą dėmesį kreipsime į naujausius įtakos viešajai erdvei ir politikai būdus – per informacines technologijas, įvairių nuosavybės formų žiniasklaidą ir kultūrą.

479. Lietuvos valstybės gynybinės sistemos pagrindu ir toliau liks stipri, sąmoninga pilietinė visuomenė ir Lietuvos kariuomenė, susidedanti iš profesionalų, savanorių ir mobilizacinio rezervo. Profesionali kariuomenė bus sukomplektuota savanoriškumo pagrindu, aprūpinta efektyviais ginklais ir moderniomis karinėmis technologijomis. Kartu su sąjungininkais ji užtikrins patikimą krašto apsaugą ir bus pasirengusi įgyvendinti prisiimtus kolektyvinės gynybos įsipareigojimus. Tuo pačiu metu ji bus tinkamai pasirengusi veikti NATO greitojo reagavimo, ES kovinių grupių sudėtyje arba savarankiškai atlikti užduotis.

480. Visas turimas kariuomenės pajėgų rūšis – sausumos pajėgas, karines jūrų pajėgas, karines oro pajėgas ir specialiųjų operacijų pajėgas – plėtosime laikydamiesi ribotų finansinių išteklių efektyviausio naudojimo principo. Optimalias, būtiniausias ir efektyviausias Lietuvos kariuomenės kovinių pajėgumų vystymo kryptis tvirtins Seimas ir Vyriausybė, kartu nustatydami jų reikiamą finansavimą.

481. Lietuvos kariuomenė nuosekliai stiprins ryšius su visuomene. Prireikus Lietuvos kariuomenė padės civilinėms institucijoms teikti pagalbą žmonėms stichinių nelaimių ir kitais ekstremaliaisiais atvejais, telks piliečius visuotiniam pasipriešinimui bet kokiam agresoriui. Lietuvos kariuomenė padės šeimai, mokyklai ir visuomeninėms organizacijoms patriotiškai ugdyti jaunimą, kartu su Krašto apsaugos savanorių pajėgomis ir Lietuvos šaulių sąjunga naujomis formomis skatins piliečių ryžtą ginti Tėvynę ir šalies laisvę.

482. Atgaivinsime NATO gerai įvertintą Lietuvos kariuomenės transformacijos procesą,

sieksime, kad kariuomenė būtų šiuolaikiška, mobili ir profesionali, atitinkanti nūdienos reikalavimus ir galinti atremti dabarties ir ateities galimus iššūkius.

483. Plėtodami krašto apsaugos sistemą, vadovausimės Šiaurės Atlanto Sutarties 5 straipsniu, įtvirtinančiu kolektyvinės gynybos principą, ir kur kas didesnę dėmesį skirsime Šiaurės Atlanto Sutarties 3 straipsnio, kuriuo Lietuva įsipareigojo savo ir Aljanso narių tarpusavio paramos priemonėmis palaikyti ir plėtoti individualų bei kolektyvinį pajėgumą ginkluotam užpuolimui atremti, įgyvendinimui.

484. Laikysimės nuostatos, kad Lietuvos oro erdvė yra bendros NATO oro erdvės sudedamoji dalis. Išskirtinį dėmesį skirsime oro erdvės kontrolei stiprinti, kad būtų užtikrintas realus visos NATO oro erdvės vientisumas ir neliečiamybė.

485. Sieksime, kad nuo 2004 m. NATO sąjungininkų oro pajėgų rotacijos pagrindu vykdoma NATO oro policijos misija Lietuvoje išliktų nuolatine NATO oro policijos misija Baltijos valstybėse.

486. Visapusiškai plėtosime priimančiosios šalies paramos pajėgumus, užtikrinančius pasirengimą sąjungininkų pajėgų dislokavimui ar atvykstančių patiprinimo pajėgų priėmimui Lietuvos Respublikos teritorijoje. Pagrindiniu prioritetu laikysime infrastruktūros plėtrą, kuri reikalinga NATO paramai gresiančios krizės atveju priimti ir įvairių valstybės institucijų sąveikai užtikrinti.

487. Rūpindamiesi pačios šalies gynybos pajėgumų plėtra ir vykdydami Lietuvos Respublikos įsipareigojimus, sieksime užtikrinti pagal turimus išteklius proporcingą indėlį į Aljanso bendro gynybinio pajėgumo stiprinimą.

488. Apsvarstysime vadovavimo pajėgoms struktūrą, patikslindami pavaldumo ir operacinio vadovavimo grandines, kad vadovavimas taptų efektyvus, užtikrintų glaudžią sąveiką su kitų NATO šalių pajėgomis naudojant pastarųjų patikrintus struktūros modelius ir standartus.

489. Aktyvusis rezervas bus teritorinę struktūrą turinčios Krašto apsaugos savanorių pajėgos, analogiškos kitų šalių „namų apsaugos“ (*Home Guard*) teritorinėms struktūroms. Krašto apsaugos savanorių pajėgų teritorinės struktūros paskirtis ir toliau bus rengti aktyvųjų rezervą, kuris prireikus papildys kitus Lietuvos kariuomenės vienetus, siunčiamus dalyvauti tarptautinėse operacijose, rengs ir siųs į tarptautines operacijas įvairių sričių specialistus ir iki kuopos dydžio pėstininkų vienetus, teisės aktų nustatyta tvarka teiks paramą valstybės ir savivaldybių institucijoms.

490. Krašto apsaugos savanorių pajėgos bus rengiamos greitam panaudojimui šalies teritorijoje agresijos grėsmės ir mobilizacijos atvejais, taip pat vykdyti nustatytas gynybos, svarbių valstybės ar savivaldybių objektų apsaugos ir paramos sąjungininkų ginkluotosioms pajėgoms užduotis.

491. Rūpinsimės karių ir civilių tarnautojų socialinės apsaugos sistemos tobulinimu ir kartu reikalausime iš jų didesnės profesinės atsakomybės.

XXI. ES IR UŽSIENIO POLITIKA

492. Lietuvos Respublikos užsienio politika bus grindžiama solidaraus valstybių bendradarbiavimo, tarptautinės teisės viršenybės, tarpusavio pasitikėjimo ir pagarbos, demokratijos, žmogaus teisių ir laisvių užtikrinimo principais. Efektyvi ir nuosekli užsienio politika užtikrina valstybės išorės saugumo stiprinimą ir jos interesų gynimą, sudaro palankias sąlygas ekonominei veiklai, energetiniam saugumui, geriems santykiams su kaimynais, gina savo piliečių teises. Lietuvos Respublikos nacionaliniai interesai sutampa su ES valstybių narių ir kitų demokratinių valstybių pastangomis siekti efektyvesnės ES ir kitų demokratinių šalių sąveikos siekiant teisingesnės pasaulio raidos.

493. ES viduje Lietuva bus konstruktyviai aktyvi siekdama kuo geresnių valstybės raidos sąlygų, dvišaliuose santykiuose – nuosekli ir pragmatiška siekdama ilgalaikių interesų.

494. Vykdydami užsienio politiką, įtvirtinsime Lietuvos, kaip aktyvios ir konstruktyvios

tarptautinės bendrijos narės, vykdančios priimtus įsipareigojimus ir pripažįstančios bendras demokratijos vertybes, kartu su kitomis demokratinėmis valstybėmis sprendžiančios saugumo, taikos užtikrinimo ir įvairius šiuolaikinio globalaus pasaulio iššūkius: kovos su badu ir skurdu, nelegalia migracija, terorizmu, narkomanija, branduolinio ginklo platinimu, klimato kaita ir kt., įvaizdį.

495. Stiprinsime partnerystę su ES valstybėmis narėmis. Mūsų valstybės, kuri yra Baltijos regiono dalis, užsienio politiką kreipsime visų pirma į aktyvius santykius su Šiaurės Europos ir Baltijos valstybėmis, Vokietija, Lenkija, su kuriomis objektyviai mus sieja bendri politiniai ir ekonominiai interesai. Aktyviai dalyvausime įgyvendinant Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategiją. Toliau įgyvendinsime ir plėtosime strateginę partnerystę su Prancūzija. Didelį dėmesį skirsime ryšiams su Jungtine Karalyste, įskaitant regioninį Šiaurės Europos ir Baltijos valstybių ir Jungtinės Karalystės bendradarbiavimą. Glaudus bendradarbiavimas su šiomis valstybėmis sudaro galimybes sustiprinti mūsų įtaką ES, pasiekti mums būtinų sprendimų.

496. Užsienio politikos priemonėmis formuosime palankią aplinką verslo plėtrai užsienyje, aktyviai prisidėsime prie naujų augančių rinkų paieškos, padėsime spręsti globalios konkurencijos klausimus ir užtikrinti šalies verslui geras sąlygas tarptautinėje prekyboje. Lietuvos Respublikos diplomatinės atstovybės turi aktyviai ginti verslo interesus užsienyje, nelikti nuošalyje sprendžiant aktualias problemas, darančias įtaką mūsų ekonominiams interesams.

497. Tęsime pasirengimą deryboms dėl prisijungimo prie Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos. Narystė šioje organizacijoje reiškia valstybės stabilumo ir ekonomikos pripažinimą, naujų investicijų pritraukimą.

498. Į užsienio politikos formavimą ir tarptautinės politikos analizavimą įtrauksime politologus, kitus specialistus. Skatinsime naujų nevyriausybinų organizacijų kūrimąsi, taip sudarydami sąlygas aktyviau įtraukti įvairių sričių specialistus į aktualių užsienio politikos problemų sprendimą.

499. Gerinsime diplomatinės tarnybos kokybę, kad būtų efektyviai ir konstruktyviai įgyvendinami šalies užsienio politikos tikslai. Tobulinsime diplomatų rengimo, mokymo ir kvalifikacijos tobulinimo sistemą.

500. Gerinsime konsulinių paslaugų kokybę: atsisakysime perteklinių reikalavimų, diegsime šiuolaikines technologijas ir taip užtikrinsime greitą sprendimų priėmimą. Konsulinė tarnyba privalo būti efektyvi, teisėtus piliečių interesus ginanti ir jų lūkesčius atitinkanti tarnyba.

501. Stiprinsime ryšius su užsienio lietuviais, remsime užsienyje gyvenančių lietuvių tapatybės išsaugojimą, jų bendruomeniškumą, teiksime paramą užsienio lietuvių organizacijoms.

502. Įgyvendinsime „Globalios Lietuvos“ – užsienio lietuvių įsitraukimo į valstybės gyvenimą – kūrimo 2011–2019 metų programos 2012–2014 metų tarpinstitucinį veiklos planą.

503. Skatinsime ir remsime lietuviškų mokyklų, kultūros centrų steigimą užsienyje. Suaktyvinsime valdžios institucijų bendradarbiavimą su užsienio lietuvių bendruomenėmis. Plėsimė kultūrinę diplomatiją ir kultūros mainus. Dvišalių ir daugiašalių sutarčių pagrindu toliau sieksime susigrąžinti iš Lietuvos neteisėtai išvežtas kultūros ir istorines vertybes.

504. Stiprinsime valstybės informacinę politiką užsienyje ir įgyvendinsime ilgalaikę valstybinę Lietuvos įvaizdžio formavimo užsienyje programą. Sieksime įtvirtinti Lietuvą kaip tarptautinių konferencijų ir iniciatyvų centrą, įvairių tarptautinių organizacijų ar jų atstovybių buveinę.

505. Puoselėdami istorinę atmintį apie totalitarinių ir autoritarinių režimų Europoje ir Lietuvoje padarytus nusikaltimus, įamžindami holokausto aukų atminimą, vadovausimės istorinio teisingumo kriterijais ir geriausių tiek Lietuvos, tiek užsienio istorijos specialistų pagrįstais vertinimais. Priešinsimės pastangoms perrašinėti istorinius įvykius ar istorijos

faktus naudoti politikos tikslais.

Lietuva – aktyvi ES valstybė narė

506. Lietuvai reikalinga stipri, solidari, vieninga, konkurencinga ir saugi ES, kalbanti vienu balsu. Mūsų valstybė aktyviai ir nuosekliai remia ES ir JAV transatlantinės partnerystės stiprinimą. Mes pasisakome prieš stipresnių valstybių branduolio ir skurdesnės periferijos ES.

507. Lietuvos pasirengimas pirmininkauti ir pirmininkavimas ES Tarybai 2013 m. antrąjį pusmetį išliks kaip vienas iš svarbiausių Lietuvos užsienio politikos prioritetų. Vadovaudamiesi nuostata, kad Lietuvos narystė ES sudaro geras sąlygas Lietuvos ekonominei ir socialinei plėtrai, sieksime, kad Lietuvos pirmininkavimas būtų sklandus. Prisiimdami atsakomybę už ES valstybei narei tenkančią misiją, sieksime, kad pirmininkavimo metu būtų priimti sprendimai visos ES labai Lietuvai prioritetinėse srityse. Įgyvendindami šį prioritetą, palaikysime kuo glaudesnę dialogą su visuomene, socialiniais partneriais, nevyriausybinėmis organizacijomis ir visomis politinėmis jėgomis.

508. Mes pasisakome už bendrijų metodo stiprinimą, taip pat bendrijų metodo ir tarpvyriausybinių metodo pusiausvyrą sprendžiant ES reikalus. Europos konvento parengtos Konstitucijos Europai pagrindu Lisabonos sutarties įgyvendinimas yra aktualiausia ES reformos kryptis. Lietuva pasisako už stiprias ES institucijas, tinkamai atstovaujančias visų ES piliečių, įskaitant ir Lietuvos piliečius, interesams. Sieksime, kad Europos Komisijos teikiami siūlymai atspindėtų Lietuvos interesus. Stiprinant Europos Parlamento legitimumą, didelis dėmesys bus skiriamas rinkėjų aktyvumui didinti 2014 m. Europos Parlamento rinkimuose. Nacionalinių parlamentų didesnis įtraukimas į Europos klausimų nagrinėjimą būtų naudingas ieškant sprendimų dėl naujų iššūkių šiandienos Europoje.

509. Nuosekliai įgyvendinsime ekonomiškai pagrįstus energetinį krašto saugumą didinančius strateginius projektus ir mažinsime priklausomybę nuo monopolinio energijos tiekimo iš vienos šalies. Todėl sieksime ES energetikos ir transporto jungčių sujungimo į vieną sistemą, taip pat kad būtų sukurta bendra veiksminga ES energetikos strategija, atspindinti solidarumu grindžiamą bendrą energetikos politiką, veiksmingos jos įgyvendinimo priemonės ir bendroji konkurencinga energijos vidaus rinka. Spręsdami šias Lietuvai aktualias problemas, stiprinsime ryšius ir intensyvensime santykius su Baltijos ir Šiaurės Europos valstybėmis, Lenkija, Vokietija, Prancūzija, derinant pozicijas ES darbotvarkės klausimais.

510. Sieksime, kad tinkamai funkcionuotų ir būtų plėtojama ES vidaus rinka, vyktų mokslo ir inovacijų plėtra.

511. Palaikysime ES plėtros politiką.

512. Aktyviai prisidėsime prie ES pastangų kuriant konkurencingą, mokslui ir žinioms imlią Europą, bendrą informacinę ir kūrybinę erdvę. Būsime aktyvūs rengiant 2014–2020 m. Europos Sąjungos daugiamečių finansinę programą, sieksime teisingo ES biudžeto paskirstymo ir kuo greitesnės mažiau išsivysčiusių šalių ekonominės konvergencijos, kartu sudarant palankias sąlygas mokslo plėtrai ir inovacijoms.

513. Siekdami visapusio Europos socialinės chartijos įgyvendinimo, socialinės apsaugos sistemų darnos, remsime iniciatyvas dėl visuotinio žmonių užimtumo ir minimalių socialinių standartų ES įdiegimo, socialinės sanglaudos ir skurdo mažinimo.

514. Remsime antimonopolines ES priemones, skirtas integruotos, laisvos ir veiksmingos ES vidaus rinkos plėtojimui ir valstybių narių ekonominės sanglaudos stiprinimui, sieksime, kad Lietuva prisijungtų prie euro zonos.

515. Kartu su kitomis ES valstybėmis narėmis remsime aktyvų pasaulinį ES vaidmenį mažinant klimato kaitos poveikį, įvertinant valstybių konkrečią padėtį ir bendrus tikslus. Palaikysime ES iniciatyvas, taip pat siūlysim naujas iniciatyvas, skatinančias mažai aplinką teršiančių atsinaujinančių energijos išteklių naudojimą, energijos taupymą, mokslinius tyrimus alternatyviosios energetikos srityje.

516. Aktyviai prisidėsime prie ES laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės stiprinimo,

veiksmingo išorinių sienų valdymo.

Lietuva ir tarptautinės organizacijos

517. Lietuva palaikys Jungtinių Tautų Organizacijos vaidmens didinimą pasaulyje. Būdama ES, NATO, Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos (ESBO), Europos Tarybos, kitų tarptautinių organizacijų narė, Lietuva sieks padaryti jų veiklą efektyvesnę ir skaidresnę, lanksčiai reaguojančią į naujus iššūkius.

518. Stengsimės įsitvirtinti šiose organizacijose, išnaudoti teikiamas ekonomines ir stabilios saugumo aplinkos sukurtas sąlygas, plėtosime draugiškus ir abipusiškai naudingus santykius su visomis kaimyninėmis valstybėmis.

519. Sieksime, kad mūsų valstybės dalyvavimas šiose organizacijose prisidėtų prie jų tvirtumo, klestėjimo, susitelkimo. Remsime permainas Pasaulio prekybos organizacijoje, Pasaulio banke, Tarptautiniame valiutos fonde, kad mažėtų atotrūkis tarp turtingų ir skurdžių šalių, būtų efektyviai sprendžiami maisto produktų kainų klausimai, kovojama su klimato atšilimu ir įgyvendinamas Kioto protokolas.

520. Suaktyvinsime plėtros ir pagalbos trečiosioms šalims politiką, pagal išgales prisidėsime įgyvendinant Jungtinių Tautų Tūkstantmečio deklaracijos tikslus.

521. Lietuvos siekis 2014–2015 m. tapti Jungtinių Tautų Organizacijos Saugumo Tarybos nenuolatine nare ir toliau išliks svarbus mūsų šalies uždavinys. Tai sudarytų unikalias galimybes aktyviai dalyvauti sprendžiant globalias saugumo užtikrinimo, ekonomikos ir socialinės politikos problemas, padidintų Lietuvos autoritetą pasaulyje.

522. Sieksime stiprinti NATO, kaip svarbiausią euroatlantinės erdvės kolektyvinės gynybos organizaciją ir vieną iš svarbiausių tarptautinio saugumo ramsčių. Sieksime, kad euroatlantinis bendradarbiavimas ir toliau liktų esminė nacionalinio saugumo sąlyga, o NATO ir ES – svarbiausios šio bendradarbiavimo organizacijos.

523. Strateginė Lietuvos, taip pat Latvijos, Estijos, Lenkijos ir JAV partnerystė NATO yra pagrindinė mūsų nacionalinio saugumo garantija.

524. Sieksime NATO šalių ir šalių, kurios nėra NATO narės, partnerystės, nes tai geriausiai užtikrina taiką ir stabilumą pasaulyje. Sieksime prisidėti prie konstruktyvių pragmatiškų NATO ir Rusijos santykių, ES ir Rusijos santykių, grindžiamų abipusiškumo principu. Tęsime ir stiprinsime Aljanso ir Rusijos praktinį bendradarbiavimą tokiose srityse kaip kova su narkotikais, mokslinis techninis bendradarbiavimas taikos labui, Afganistano tranzitas, pagalba gamtinių ir stichinių nelaimių bei katastrofų atvejais.

525. Aktyviai remsime regioninio bendradarbiavimo institucijas ir iniciatyvas.

526. Tiesioginę įtaką Lietuvos valstybės ilgalaikiam saugumui daro padėtis kaimyninėse valstybėse. Saugumo, stabilumo ir pagarbos žmogaus teisėms ir laisvėms užtikrinimui, demokratijos stiprinimui Rytų ir Pietryčių Europoje, Pietų Kaukaze ir Centrinėje Azijoje sieksime išnaudoti ESBO, kaip didžiausios regioninės organizacijos, turimus instrumentus.

527. Dalyvaudami tarptautinėse misijose ir operacijose, esame už tai, kad būtų stiprinamas NATO ir ES valstybių narių solidarumas. Aktyviai remsime tarptautinės bendruomenės pastangas atremti terorizmą.

Lietuva ir regioninis bendradarbiavimas

528. Lietuvos, Latvijos ir Estijos glaudus bendradarbiavimas ir toliau bus būtinas ne tik politiniu ir saugumo užtikrinimo, bet ir ekonominiu bei kultūriniu aspektais. Svarbių energetinių, infrastruktūros projektų, tokių kaip „Rail Baltica“, „Via Baltica“ ir kitų, bendrų mokslo ir kultūros programų efektyvus įgyvendinimas ir toliau bus esminė prielaida stiprinti trijų Baltijos valstybių ekonominę ir socialinę plėtrą ir kultūrinius bei žmogiškuosius ryšius. Išnaudosime Lietuvos veiklą Baltijos Ministrų Taryboje kaip galimybę paspartinti visam regionui svarbių projektų įgyvendinimą.

529. Kaip Baltijos jūros regiono valstybė, sieksime, kad didesnė reikšmė būtų teikiama glaudesniai ir konkretesniai Baltijos ir Šiaurės valstybių (NB8) bendradarbiavimui. Tai leistų bendromis pastangomis pasiekti, kad bendriems šio regiono valstybių, kartu ir Lietuvos, interesams būtų sėkmingiau atstovaujama tiek ES, tiek NATO viduje, taip pat už šių organizacijų ribų. Šis regionas, apimantis ES valstybes nares, Rusiją ir naująsias kaimynes, gali svariai prisidėti ne tik prie regiono, bet ir prie visos Europos pažangos. Energetikos srityje visų pirma sieksime sukurti regiono interesus atitinkančią bendrą elektros energijos rinką. Skatinsime glaudesnę bendradarbiavimą su Šiaurės šalimis ekonomikos, transporto, inovacijų, klimato kaitos, Baltijos ir Šiaurės jūros ekologinės pusiausvyros išsaugojimo, saugumo ir gynybos srityse, prisidedantį prie visos Europos ir euroatlantinės erdvės plėtros ir saugumo, plėtosime bendradarbiavimą pagal esamą *e-PINE* iniciatyvą.

530. Įgyvendindami Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategiją, sustiprinsime Lietuvos, kaip aktyvios Baltijos jūros regiono valstybės, vaidmenį. Remsime pastangas gerinti Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategijos įgyvendinimą. Tam būtina efektyviai panaudoti Baltijos jūros valstybių tarybą, kurios veikloje, be ES valstybių narių, dalyvauja Islandija, Norvegija ir Rusijos Federacija, o stebėtojos statusą turi Baltarusija.

531. Suteiksime naują postūmį santykiams su Lenkija, atkurdami ir intensyvindami dialogą strateginiais klausimais.

Santykiai su Rusija ir naujosiomis ES kaimynėmis

532. Lietuvos geopolitinę padėtį išnaudosime ES suartinti su naujosiomis kaimynėmis ir Rusija.

533. Lietuvos ir Rusijos santykiams būtinas „perkrovimas“. Lietuvos bendradarbiavimą su Rusija grįsime abipusį pasitikėjimą stiprinančiomis europietiškomis vertybėmis, kreipdami dėmesį ne į praeitį, o į ateitį, neapsibrėždami išankstinėmis, sunkiai įgyvendinamomis sąlygomis, trukdančioms geriems ir abiem pusėms naudingiems kaimyniniams santykiams. Sovietų Sąjungos padarytos okupacinės žalos klausimas turės būti įgyvendinamas derybomis su Rusija ieškant priimtinių sprendimų.

534. Lietuvos dvišaliai santykiai su Rusija bus grindžiami 1991 m. liepos 29 d. sutartimi, atsižvelgiant į visas šios sutarties nuostatas, taip pat atsižvelgiant į Rusijos įsipareigojimus Europos Tarybai dėl kompensacijų asmenims, deportuotiems iš Baltijos šalių, ir jų palikuonims. Kai kurių klausimų jautrumas ir sudėtingumas neturi būti kliūtis sprendžiant abiem valstybėms aktualius politinius, ekonominius, kultūrinius ir mokslinius klausimus, svarbias prekių ir paslaugų eksporto ir importo srautų problemas, kurios dabartinėmis sąlygomis reikalauja ypač aktyvių abipusių sprendimų. Išnaudosime galimybes, kurias Rusijos narystė Pasaulio prekybos organizacijoje atveria naujų verslo ryšių plėtrai ir sudaro palankesnes sąlygas investicijoms.

535. Siekdami būti aktyvūs ES ir Rusijos strateginės partnerystės dalyviai, sieksime, kad ES kalbėtų ir bendradarbiautų su Rusija vienu balsu, turėdama bendrą strateginę programą. Ir toliau sieksime, kad būtų sudarytas teisiškai įpareigojantis visas santykių sritis apimantis naujasis ES ir Rusijos susitarimas, teikiantis stabilumo ir leidžiantis efektyviai užtikrinti ES interesus. Aktyviai dalyvausime ES ir Rusijos partnerystės modernizavimo programoje. ES ir Rusijos bendra kova su tarptautiniu terorizmu, branduolinio ginklo platinimo ir kitomis grėsmėmis yra geras pagrindas efektyviai įgyvendinti bendras programas gamtos saugos, energetikos, ekonomikos, kultūros ir kitose srityse. Aktyviai dalyvausime ES ir NATO politikos Rusijos atžvilgiu peržiūros procesuose, skatindami demokratinėmis vertybėmis grindžiamą konstruktyvų transatlantinės bendrijos ir Rusijos dialogą, garantuojantį pozityvią Rusijos raidą demokratiškai besivystančios visuomenės link.

536. Lietuva suinteresuota pagyvinti politinį dialogą įvairiais lygiais, įtraukiant į jį abiejų šalių parlamentų užsienio reikalų komitetus, tarpparlamentinių ryšių grupes, užsienio reikalų ministerijų aukščiausiuosius pareigūnus, stiprinti ryšius su Rusijos Federacijos

regionais, pirmiausia su Kaliningrado sritimi, Sankt Peterburgu ir Maskva. Sieksime įgyvendinti bendradarbiavimo abipus sienos projektus su Rusijos Federacijos Kaliningrado sritimi, atsižvelgdami į ES kontekstą. Skatinsime ir remsime šios srities plėtrą, atsivėrimą ir bendradarbiavimą su ES. Skatindami Kaliningrado srities gyventojų ryšius su Lietuva, kartu su ES sieksime sudaryti geresnes galimybes pasienio teritorijų gyventojams (įskaitant pasienio teritorijų išplėtimą) be vizų vykti į Lietuvą ir Kaliningrado sritį.

537. Remsime pastangas skatinti demokratinius procesus, kurie evoliuciniu būdu vyksta naujosiose ES kaimynėse. Esame įsitikinę, kad pagarba pagrindinėms žmogaus teisėms, įstatymų viršenybės principas, kiekvienos šalies savitumo gerbimas sudaro sąlygas natūraliai demokratijos plėtrai tose šalyse. Glaudžiai bendradarbiausime su ES kaimynėmis Ukraina, Gruzija ir Moldova. Palaikysime Gruzijos, Ukrainos pastangas įsilieti į euroatlantinę bendradarbiavimo erdvę. Aktyviai prisidėsime prie Moldovos pastangų stiprinti demokratinius pertvarkymus savo šalyje ir ieškoti kelių artimesniems ryšiams su ES.

538. Remsime Baltarusijos pastangas stiprinti nepriklausomybę, ugdyti demokratiją, pilietinę visuomenę. Palaikysime Baltarusijos integraciją į Europos struktūras proporcingai Baltarusijos valdžios pastangoms artėti prie Europos demokratijos standartų, remsime šios šalies demokratinę pažangą ir iniciatyvas kurti gyvybingos laisvos visuomenės sąlygas.

539. Skatinsime Armėnijos ir Azerbaidžano įsitraukimą į Rytų partnerystės programas, remsime taikos, stabilumo ir demokratijos plėtrą šiame regione.

540. Siekdami užtikrinti Lietuvos verslo subjektams lygiateises verslo sąlygas ir vienodai palankią aplinką investicijoms bei ginti jų interesus Rytų kaimynystės erdvėje, tarsimės su Lietuvos verslo atstovais dėl geriausių būdų, kaip tai padaryti.
